2016 — 1853

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

[illegible] COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, be[illegible] Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; [illegible] buitensteden *f* 6,00; franko door het geheele Rijk. [illegible] *Gelden*, enz. FRANKO te adresseren aan het Bureau [illegible] COURANT.

VRIJDAG, 9 DECEMBER.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 8 December.

[illegible] hebben ons gisteren onthouden, om een oordeel [illegible] brengen over de beraadslagingen der Tweede [illegible] omtrent de quæstie van het *avis préalable*. [illegible] meenden eerst de *bijbladen* van de *Staats-Courant* [illegible] afwachten; maar het ons later geworden zeer [illegible] en met zorg bewerkt verslag van onzen korres[illegible], stelt ons in staat om tot de beoordeeling van [illegible] eergisteren gezegd is reeds heden over te gaan. [illegible] hebben voorzigtig gehandeld met ons niet te ver[illegible] op het beknopt verslag, dat wij gisteren voor ons [illegible]. Door zijne beknoptheid ontbrak er veel aan [illegible] toelichting der zaak is aangevoerd, en dat [illegible] kan worden gemist om een juist oordeel over de [illegible] verklaring op te maken. Dat ontbrekende mee[illegible] wij nu te bezitten. En wij vertrouwen daarop des [illegible], omdat onze bekwame korrespondent steeds be[illegible] heeft gegeven, dat men geheel op hem kan af[illegible] in de getrouwe mededeeling van de openbare [illegible], als hij daarvan uitvoerig verslag geeft. Mogt [illegible] niettemin nog eene misvatting in onze beoordee[illegible] voorkomen, wij zijn bereid, als men ons daarop [illegible] opmerkzaam zou willen maken, aan eene rektifikatie [illegible] plaats te geven (1).

Intusschen, alvorens tot de behandeling der zaak over te gaan, moeten wij eene aanmerking opnemen, in den [illegible] der interpellatie door den heer Thorbecke in het midden gebragt. Zij betreft de waarde die wij aan deze ophelderingen hechten, en die of niet schijnt te zijn [illegible] begrepen of zelfs verkeerdelijk opgevat. Die geachte [illegible] is het hier te doen? En hij antwoordt: niet [illegible], het is alleen te doen om eenige *namen* in deze onderhandelingen betrokken. De heer Thorbecke heeft welligt gelijk als hij daarmeê sommige bestrijders op het oog heeft, die er zich weinig over zullen bekommeren of de H. Stoel al of niet staat aangeschreven, als hebbende zich pligtig gemaakt aan misleiding ten opzigte onzer regering. Voor ons en voor den H. Stoel is dat anders. Het is voor ons van belang, dat onze Kerk geregeld zij; maar het is voor ons nog meer van belang, dat de eer van den H. Stoel ongekrenkt blijve gehandhaafd. Welnu, die eer was niet gehandhaafd. Er was in de volle Kamer gezegd door een oud-minister, ten aanhoore en onder het stilzwijgen van afgetredene en thans regerende ministers, dat de Pauselijke Stoel ons gouvernement had misleid. En hoewel dat woord van misleiding slechts door één persoon was gebezigd, zoo schenen de verklaringen der overige ministers, ongetwijfeld tegen hunne bedoeling, mede te werken om de onhoudbare beschuldiging te bevestigen. Men heeft daarenboven in de volle Kamer gezegd: wij hebben niets geweten; terwijl de H. Stoel beweert tijdig voorloopige kennis te hebben gegeven. Dat was ondragelijk. Wij meenden daartegen al aanstonds te moeten opkomen. Wij hebben 't gelaten om den drang der omstandigheden en met het voornemen, om bij kalmer tijd die zaak tot klaarheid te brengen. Dien tijd achten wij nu gekomen. Een langer stilzwijgen ware van onze zijde eene onvergeeflijke zwakheid, zoo niet lafheid. Wij konden of mogten den H. Stoel niet laten onder de even onverklaarbare als onparlementaire, door niemand weersprokene beschuldiging van misleiding. Daardoor was niet slechts de H. Stoel onteerd, maar waren ook wij, Katholieken, beleedigd, als trouwe zonen van ons Kerkelijk Opperhoofd, den Paus.

Daarom alléén hebben wij het onze bijgebragt, om deze interpellatie te provoceren. Daarom alléén hebben wij haar met genoegen zien plaats grijpen. En wij zijn ook daarom alléén den heer minister Lightenvelt dankbaar voor de kordaatheid en loyauteit, waarmede hij zijne inlichtingen heeft gegeven. Na zijne verklaringen is de zaak voor geen twijfel meer vatbaar. En naar onze overtuiging hebben de sprekers, die aan deze diskussie deel namen, daaraan eigenlijk geen de minste afbreuk gedaan.

En nu ter zake.

Er zijn hier twee quæstiën. De eerste is deze: Bestond voor den H. Stoel de verpligting, om *voorloopige mededeeling* te doen? Dit is volkomen uitgemaakt. Neen die verpligting bestond niet. De mededeeling was slechts gevraagd, nooit gevorderd. De belofte daartoe was nooit gegeven. En toen de heer van Sonsbeeck had gemeend, dat die belofte gedaan was, heeft, naar de loyale bekentenis van den heer van Zuylen van Nyevelt, de Internuntius, Mgr. Belgrado, zich gehaast om den minister van Buitenlandsche Zaken te doen weten, dat zulks verkeerdelijk was begrepen, dat de H. Stoel zich tot zulke mededeeling niet verpligt rekende.

Bij de diskussie van eergisteren is zulks dan ook ridderlijk erkend en vooropgezet niet slechts door den heer Lightenvelt, maar evenzeer door de heeren Thorbecke en Strens.

De heer Lightenvelt heeft gezegd: »het doen van mededeeling was dezerzijds niet bedongen; Rome had haar niet toegezegd. Men kan zich dus met geene mogelijkheid beklagen over gebrek aan die mededeeling.” En verder: »Het vorig gouvernement had slechts den wensch kenbaar gemaakt om tijdige mededeeling te ontvangen De vervulling van dien wensch was niet beloofd. Het hof van Rome had reeds in Oktober 1852, bij monde van zijn gezant, geweigerd zich daartoe te verbinden.”

Deze verklaring van den heer Lightenvelt steunt niet slechts op de bekentenis van den vorigen minister van Buitenlandsche Zaken; zij is ook bevestigd in de diskussie van eergisteren

1°. door den heer Thorbecke, die het volgende getuigt:

»Regtens was Rome niet verpligt mededeeling te doen.”

Is er in een schrijven van den heer van Sonsbeeck spraak van de gedane belofte; de heer Thorbecke erkent, dat de Internuntius daartegen mondelings geprotesteerd heeft, en dat er aldus daaromtrent »*misverstand*” moet zijn geweest.

2°. door den heer Strens, die zeer expliciet is in zijne ophelderingen daaromtrent. Hij zegt: »De Kamer zal zich herinneren, dat de zoogenaamde voorloopige mededeeling door de regering niet als voorwaarde is gesteld. Dit heeft ook de minister heden herinnerd. Men heeft de mededeeling alleen verzocht, omdat men die nuttig achtte. Het Hof van Rome kon, zonder mededeeling te doen, overgaan tot de organizatie.”

Ons dunkt dat deze verklaringen duidelijk zijn. Nogtans, de heer van Bosse, maar ook de heer van Bosse alleen, schijnt daarvan de beteekenis niet te hebben begrepen. Het gevolg daarvan is geweest, dat de heer van Bosse het onverstand heeft gehad, om eergisteren zijne onbekendheid met de gebruiken der diplomatie openbaar te maken, toen hij een mondelingsch protest van Mgr. den Internuntius aan den minister van Buitenlandsche Zaken gedaan voor ongenoegzaam hield.

Hij bewees daardoor slechts de gegrondheid van de aanmerking des heeren Lightenveld, dat hij zich op *avontureus* terrein had begeven met zich in deze zaak bij de openbare diskussie te mengen. De heer van Bosse scheen deze aantijging moeijelijk te kunnen verduren. Dat laat zich begrijpen. Dat hij er tegen op komt is natuurlijk. Maar het dermate te doen, dat hij het bewijs levert van hetgeen hem wordt aangewreven, dat is niet behendig. Ons intusschen verwondert dat niet. De heer van Bosse is een knap en een niet genoeg gewaardeerd finantier; maar daarom nog geen diplomaat. Uit dien hoofde is hem zijne misvatting te vergeven. Een finantier, die vol is van finantieële operatiën, en steeds indachtig, hoe een wissel anders dan door mondelingsche verklaringen moet worden geprotesteerd, kan er al ligtelijk toe worden verleid om eene diplomatieke handeling als eene privaat commercieële te beschouwen. Het is ook denkelijk daaraan toe te schrijven, dat hem het woord van misleiding is ontvallen. Intusschen, ook hij heeft dat woord in de zitting van gisteren terug genomen, en daarvoor in de plaats gezet, het volgende: »de regering verkeerde in de dwaling, dat er eene mededeeling moest worden gedaan.” Hij onderzocht niet wie het kabinet in die dwaling gebragt heeft. Het spijt ons. Want als hij zich tot dat onderzoek neerzettede, dan zou hij bevinden, dat niemand, dan de regering die dwaling heeft geschapen. Zij heeft die dwaling uit de lucht gegrepen, en daarin voortgeleefd als in een droom, alhoewel de H. Stoel nadrukkelijk had verklaard en bleef verklaren, dat hij zich daartoe niet verpligt achtte.

Het staat dan nu zonneklaar vast, dat de voorloopige mededeeling, door ons gouvernement niet tot voorwaarde gesteld, slechts was verzocht, dat zij niet is toegezegd, en dat de H. Stoel dus niet gebonden was om die voorloopige mededeeling te doen; dat hij die voorloopige mededeeling vrijelijk kon achterlaten zonder te kort te blijven aan de regten van het Nederlandsch Gouvernement. Diensvolgens, dat er geen grond is om den H. Stoel te beschuldigen, dat hij de Nederlandsche regering heeft misleid, welke beschuldiging dan ook door den persoon, die ze had uitgebragt, is terug genomen, nadat daarentegen was geprotesteerd door den heer Lightenvelt, en zij door den heer Thorbecke en naderhand ook door den heer Strens was bewezen onhoudbaar te zijn.

Omtrent dit punt is alzoo de quæstie volkomen toegelicht. De heer van Zuylen van Nijevelt, wij mogen hem te dezer gelegenheid den lof, waarop hij aanspraak heeft, niet onthouden, de heer van Zuylen is de eerste geweest, die ten deze hulde heeft gebragt aan de waarheid, zelfs te midden van den opkomenden storm die in de laatste maanden ons land dreigde te teisteren, en waarvan hij nog op dit oogenblik het onregtvaardig [illegible]

De tweede vraag, die hier te beantwoorden valt, is deze: Is er *voorloopige mededeeling* gedaan van de zijde van den Pauselijken Stoel? De Kardinaal Antonelli beweert het; onze ministers hebben het ontkend. Wij hebben steeds en van den beginne gezegd, dat hier aan een misverstand te denken valt. Ook dit hebben de diskussien van eergisteren bewezen, ofschoon dat misverstand wel met eenige meerdere openhartigheid door den heer Strens had kunnen worden weggeruimd. De heer Lightenveld integendeel heeft met de meest mogelijke rondheid al gezegd wat hij wist. Wat de heer Thorbecke aangaat, zoo hij al met eenige *réserve* sprak, hij heeft toch niet nagelaten den waren stand der zaak te doen kennen, waarvoor wij hem danken.

Doch alvorens tot de opheldering dezer zeer ingewikkelde aangelegenheid over te gaan, willen wij een incident, dat zich bij het bespreken dezer aangelegenheid heeft voorgedaan, uit den weg ruimen.

De heer Lightenvelt heeft gezegd, dat de heer Thorbecke, hoezeer dan ook slechts indirekt en zeer informeel, voorloopige kennisgeving heeft ontvangen. Het is gebleken dat zulks niet juist is. De heer Dommer van Poldersveldt, die onmiddellijk na den minister het woord vroeg, verklaart dat hij de door den minister bedoelden »geachten persoon” is, die zich betrekkelijk deze zaak met den vorigen minister van Binnenlandsche Zaken zou hebben in verband gesteld. Hij verzekert daarom, dat hetgeen hij den heer Thorbecke heeft gezegd direkt, noch indirekt behoort tot hetgeen men kan noemen eene kennisgeving. — De heer Thorbecke nu van zijnen kant verklaart met den heer Dommer, dat hem geene kennisgeving gedaan is. Wat is er dan gebeurd? Dit: de heer Dommer heeft hem de kerkregeling, die op handen was, medegedeeld als een gerucht, dat hij uit eene zekere bron had vernomen. Nu kan zulk eene zamenspraak onder geen opzigt voor eene kennisgeving doorgaan; alhoewel zij, omdat de heer Thorbecke het hoofd van het ministerie was, toch haar nut had. De minister van Binnenlandsche Zaken was niet de man, waaraan kennisgeving moest worden gedaan, dat heeft de heer Thorbecke teregt aangemerkt. En men kan er zeker van zijn, dat de H. Stoel, die niet geheel vreemd is aan hetgeen in de diplomatie voegzaam is, zulks dan ook niet heeft geignoreerd.

Daarom is hem geene mededeeling gedaan. Dat is boven allen twijfel verheven. De vraag bepaalt zich dus

---

(1) Wij hadden een groot gedeelte van dit stuk afgeschreven, toen ons de *Bijbladen* zijn geworden. Een vergelijking van ons *verslag* met die *bijbladen* bevestigt ons regtmatig vertrouwen op de naauwkeurigheid van onzen verdienstelijken korrespondent.

tot de ministers van Buitenlandsche- en Roomsch-Katholieke Zaken. Zien wij wat de interpellatiën daaromtrent hebben aan den dag gebragt.

De heer Lightenvelt verklaart op zijne eer en geweten, dat naar zijne overtuiging de mededeeling tijdig, ten minste aan één der Nederlandsche ministers gedaan is in zin en substantie, hetzij dan op min of meer vormelijke wijze. Die overtuiging berust op hetgeen de minister te Rome gelezen en hier aan zijn departement gehoord heeft, en 't welk volkomen zamensluit.

I. Wat heeft de minister te Rome gevonden?

1°. Een brief van den Internuntius van 12 Januarij, waarin deze berigt, dat hij »ter voldoening aan bekomene instruktiën, op dien zelfden dag in konfidentieele maar positieve termen aan de ministers voor Buitenlandsche Zaken en voor R. K. Eeredienst kennis had gegeven van het bepaalde voornemen ter oprigting van een Aartsbisdom te Utrecht en vier andere met name opgegeven bisdommen; welk projekt binnen zes of acht weken zou tot stand gebragt worden. Dat hij van de beide ministers geene antwoorden ontvangen had, die eenigen tegenstand tegen het geannonceerde feit van de Kerk-organizatie zouden kunnen doen vermoeden.

2°. Die mededeeling is geschied ter voldoening aan eene instruktie, waarbij die Internuntius namens den Paus geautorizeerd (*niet gelast*) werd om die mededeeling naar goedvinden en bij tijds te doen, *comme une simple communication confidentielle*. Van deze instruktie heeft de heer Lightenvelt alleen de kopij gezien.

3°. Een brief van onzen gezant te Rome van 9 Januarij (het is van belang op de dagteekening te letten) aan den minister van Buitenl. Zaken geschreven, die meldt dat zoodanige instruktiën tot vertrouwelijke mededeeling, sinds ongeveer *acht* dagen uit Rome zijn afgezonden. De gezant eindigt zijn brief: *je suppose donc que le nonce aura déjà rempli, l'important objet de cette dépêche.* Deze dépêche nu is kopijelijk aan den toenmaligen minister van Roomsch Katholieke Eeredienst medegedeeld. De heer Lightenvelt heeft die aan zijn departement gevonden.

4°. Heeft hij nog een later meer gedetailleerd schrijven, van denzelfden Internuntius van 3 Mei 1853 gevonden. De inhoud daarvan was slechts eene bevestiging van zijn vroeger schrijven. Maar hij voegt daar nog bij, dat hij zich met den minister van R. K. Eeredienst had onderhouden over de bezoldiging der vijf Bisschoppen en der Vikarissen-Generaal, die zij zouden te benoemen hebben. — De Internuntius stipt daar nog bij aan, dat hij dezelfde mededeeling had laten doen aan den heer Thorbecke. Maar wij hebben reeds boven gezien, en ook de Internuntius heeft dit aan den heer Lightenvelt verklaard, dat dit eigenlijk geene mededeeling was, want dat het den heer Thorbecke slechts was gemeld door een derde als nieuwstijding, *d'une source certaine et positive.* Wij hebben daarop niet terug te komen.

Ziedaar wat de heer Lightenvelt te Rome heeft gezien. Daarmede stemt nu overeen wat hij aan zijn *departement* heeft gehoord en gevonden, voor zoo verre zulks zijn *ambtsvoorganger* betreft.

II. Wat is er aan het departement van R. K. Eeredienst?

1°. De getuigenis van den sekretaris van het departement, een man, wiens braafheid zijne bekwaamheid evenaart. Deze verklaart zeer wel te weten, *a)* dat op een audientie dag, zijnde een Woensdag in de maand Januarij (de 12e Januarij is van dit jaar ook gevallen op een Woensdag) de Internuntius bij den minister is gekomen, en dat die komst toen onder de ambtenaren opzien heeft gebaard, omdat de Internuntius zelden aan het ministerie kwam.

b) dat onmiddellijk na het vertrek van den Internuntius, de minister hem, sekretaris, heeft bekend gemaakt met den hoofdinhoud der aangekondigde kerkelijke organizatie, bestaande in vier Bisdommen en een Aartsbisdom;

c) dat de minister toen met hem in de bijzonderheden dier aangekondigde organizatie is getreden;

d) dat hij, sekretaris toen zijne verwondering heeft te kennen gegeven en gevraagd, of hij tegen die aangekondigde organizatie geene bedenkingen had en dat het antwoord des ministers was: Wel neen, zij zijn immers vrij.

e) Daarop heeft de sekretaris bedenkingen van finantieëlen aard geopperd. De sekretaris heeft onder anderen aangemerkt, dat hij geene kans zag om zes vikarissen-generaal à *f* 1200 of à *f* 1500 uit de toegestane begrooting te bezoldigen. Er was toen (reeds) spraak van twee vikarissen voor het Aartsbisdom en één vikaris in elk der vorige Bisdommen.

f) nadat de minister den sekretaris verlaten had, is de laatste met twee hoofdambtenaren in eene becijfering en bespreking der nieuwe kerkelijke organizatie getreden,

g) een of twee dagen later is de Internuntius op nieuw gekomen, en toen heeft de minister hem de door zijn sekretaris geopperde finantieele bedenkingen medegedeeld. Toen werden besproken de bezoldiging van vijf bisschoppen, alsmede de onmogelijkheid, om althans in dit jaar, de zes vikarissen-generaal te bezoldigen. Dit onderhoud is dadelijk medegedeeld aan den sekretaris, die er de grondstoffen toe had geleverd.

2°. Van dit gesprek en van deze becijfering bestaat aan het departement, als materieel feit, eene nota, zonder onderteekening en zonder dagteekening. Maar *a)* de dagteekening moet zijn *antérieur* aan den 17 Janaurij, en *postérieur* aan de komst van den Internuntius op het departement, dus tusschen den 12 en den 17 Januarij. Dien datum weten zij zich te herinneren. Die becijfering is het gevolg geweest van de komst van den Internuntius en van zijn gesprek met den minister.

b) De sekretaris en twee andere hoofdambtenaren van het departement weten zich te herinneren dat van die becijfering, welke het gevolg was van de komst van den Internuntius, is gemaakt eene *nota*.

e) De dagteekening nu van die nota wordt op de volgende toevallige wijze bewezen. Daarin komt de provincie Utrecht voor met 41 parochien. Dit moest zijn 42. Maar die 42e parochie is op dien staat nog niet te vinden, omdat die parochie, met name Kockengen, eerst bij koninklijk besluit van 17 Januarij 1853, is erkend geworden. Op grond daarvan kunnen en de sekretaris en de beide hoofdambtenaren aan dat stuk eene vaste dagteekening geven.

d) aan den voet dier nota staat de becijfering van eene organizatie van vijf bisdommen met bureaukosten en een sekretaris à *f* 19,816, waarbij de vikarissen-generaal wegvallen als kunnende niet betaald worden;

e) die nota heeft de sekretaris aan den minister gegeven, om ze onder het oog van den Internuntius te brengen.

Dit, in zooverre zulks het ministerie voor R. K. Zaken aangaat, is vrij duidelijk.

III. Wat Buitenlandsche Zaken betreft, daarvoor is minder bewijs voorhanden, ofschoon toch genoegzaam.

1°. Het schrijven van 12 Januarij van den Internuntius naar Rome.

Welk schrijven

a) stellig is;

b) bevestigd wordt door eene verklaring van Mgr. den *Internuntius*. Deze beweert, dat toen hij op 12 Januarij aan het departement van Buitenl. Zaken had aangekondigd de projekt-organizatie, bestaande in 1 Aartsbisschop te Utrecht en 4 andere Bisschoppen, hem op hoogen toon werd gevraagd: *Est ce une communication que vous venez me faire?* En dat hij toen verstoord door den toon en de woorden des ministers heeft geantwoord: *Communication ou non, voilà ce que vous verrez arriver dans six semaines ou deux mois.*

2°. De diplomatie heeft weinige dagen na den 12 Januarij kennis gedragen én van de organizatie én van de kennisgeving.

Daarvan zou men op de kanselarijen der gezanten rapporten kunnen vinden aan hunne hoven gedaan.

Wat ons betreft, wij zouden bepaaldelijk eene kanselarij kunnen aanwijzen, die aan haar hof heeft berigt, dat Mgr. de Internuntius, op 12 Januarij, toen hij van het ministerie van Buitenlandsche Zaken kwam, heeft medegedeeld zoowel de kennisgeving dienzelfden dag aan onzen minister voor de Buitenlandsche Zaken geschied, als ook den hoofdinhoud der organizatie.

3°. Eindelijk blijkt nog uit een brief van onzen gezant te Rome dd. 22 Januarij jl., dat hij toen van de vestiging van een Aartsbisdom te Utrecht, in plaats van te 's Bosch gewag maakte. Hij beschouwde dat toen als eene hier bekende zaak.

Ten gevolge van alle deze bijzonderheden bestaat er bij ons geen twijfel en kan er voor elken onpartijdigen beoordeelaar geen twijfel bestaan, dat de H. Stoel heeft kennis gegeven en tijdig,

1°. van het aantal der bisdommen en de plaatsen der zetels.

2°. van het tijdstip der invoering, niet bepaald juist op den dag af, maar binnen een zeker tijdperk van zes of acht weken.

Wat wordt er nu van de zijde van de vorige ministers omtrent deze aangelegenheid aangevoerd? Wij geven zulks, bij gebrek aan plaats in dit Nommer, morgen. Men zal dan zien, dat bovenstaand tweetal stellingen door hen niet wordt verzwakt, maar bevestigd; en dat er slechts misverstand is omtrent hetgeen men door »voorloopige kennisgeving", van weerszijden heeft verstaan. Dat is het wat wij reeds voor maanden gezegd hebben.

Gisteren heeft de Tweede Kamer hoofdstuk VIII, (*begrooting der Marine*) met 41 tegen 19 stemmen aangenomen.

Vervolgens neemt zij hoofdstuk IX A der Staatsbegrooting in overweging.

Bij art. 11 heeft de heer van Bosse een amendement voorgesteld, om den post voor amortizatie van schuld te verzorgen. Zulks lokt eene uitvoerige diskussie uit, die tot heden verdaagd wordt.

De *Grondwet* vaart heden allerhevigst uit tegen den heer Lightenvelt. De hevigheid van hare taal, zou, naar wij vermoeden, bij alle bezadigde lieden hare ongegrondheid wel eenigzins in verdenking kunnen brengen. Haar mag toegevoegd worden, wat de heer Groen onder de aandacht gebragt heeft van de oud-ministers, die in de quæstie van het *avis préalable* betrokken zijn: »Gij drukt te veel op wat *niet*, en gij maakt te weinig mededeeling van wat *wel* gebeurd is."

Tot dit weinige bepalen wij ons, daarbij echter nog slechts dezen eenen wensch veroorloovende, dat het voegzaam zal zijn ook de redevoering van den heer Lightenvelt in haar geheel mede te deelen, na die van de heeren Thorbecke, van Bosse en Strens op genoegzaam volledige wijze ter kennis van de lezers van de *Grondwet* gebragt te hebben.

Wij hebben gisteren, bijna zonder ze te qualificeeren, de gebeurtenissen herdacht, die, op dit oogenblik, in het groothertogdom Baden, de kroon zetten op eene meer dan vijftigjarige strijdvoering der bureaukratie tegen de Kerk. Wij komen heden met een enkel woord op die gebeurtenissen terug, om den indruk te schetsen, welken zij op ons gemaakt hebben, en om op de gevolgen te wijzen, welke zij na zich kunnen slepen.

Pijnlijk en verontrustend, doch tevens ook hartverheffend en bemoedigend is het schouwspel, dat, op dit oogenblik, in het groothertogdom Baden en in het Nassausche der wereld wordt aangeboden! Zijn zij dan met ongeneeslijke blindheid geslagen, zij, die den vervolgingsijver tot zulk een uiterste gevoerd hebben? Zijn de lessen der geschiedenis dan ten eenenmale voor hen verloren? De groothertog van Baden, de hertog van Nassau en die andere Duitsche prinsjes, die zich beijveren aan hunnen afkeer van de Katholieke Kerk den onbeteugelden loop te laten — hebben zij er dan nimmer van gehoord, waarop die inkerkeringen van deugdzame, pligtgetrouwe, onschuldige priesters, waarop die geldboeten, waarmede zij hen slaan, waarop die konfiskatiën, met welke de kerkelijke goederen bedreigd worden, *voor hen zelven* uitloopen? Zijn zij dan vergeten van welke gezindheid nog voor vier jaren de genen waren, op wier stoken en drijven zij thans den krijg tegen de Kerk geopend hebben? Zijn het niet die drijvers geweest, die, bij 't losbarsten der laatste revolutionnaire bewegingen, tegenover de vorsten de hoogste eischen geldend maakten en deze laatsten dwongen tot een voor hunne waardigheid vernederend en voor hun gezag moorddadig zwichten en toegeven? Zijn zij het niet geweest, wier kennelijke toeleg het was de vorstelijke kroonen tot gruis te vertreden en die, geen tegenstand ontmoetende in de energie der vorsten — dezer geestkracht was verlamd en verloren — hunne snoode plannen zouden verwezenlijkt hebben, zoo zij door de taal der Bisschoppen, waardoor alle trouwe Katholieken tot het bewustzijn hunner pligten opgewekt werden, niet gestuit waren? Die revolutie-helden, zij hebben intusschen de sinds dien tijd verloopen jaren zich wel ten nutte gemaakt! De vorsten, welker geslagene vijanden zij waren, hebben de bijna onbegrijpelijke kortzigtigheid gehad hen weder in genade op te nemen en aan hunne wenschen invloed in de regeringsraden te schenken; en van dat oogenblik hebben zij, die nog pas geleden de felste bestrijders waren van het vorstelijk gezag, hunne taktiek veranderd. Van bestrijders namelijk zijn zij de vleijers geworden van datzelfde gezag, dat zij onlangs nog in het stof zochten te vernederen, overtuigd als zij waren dat eenmaal maar eerst door het zoet vergif der vleitaal de vorsten bedwelmd waren, dezen zich dan wel gemakkelijk zouden laten vinden tot het verordenen van zulke maatregelen, ten gevolge waarvan de Bisschoppen zouden moeten ophouden Bisschoppen te zijn, ten gevolge waarvan hunne bisschoppelijke magt gebroken zou wezen en zij tot allen tegenstand magteloos zich zouden betoonen op den dag, dat het hun lusten zou met hunne oude revolutionnaire plannen voor den dag te komen. En die Duitsche prinsjes? Zij merken er niets van, naar 't schijnt, dat zij, door aan de vleijerij van hunne sluwe raadgevers toe te geven, zich blindelings laten heenlokken naar den afgrond, waarin zij reeds in 1848 zouden neergestort zijn, wanneer de hand der Bisschoppen hen niet op zijnen rand tegengehouden had; doch waarin zij thans onvermijdelijk zullen neergestort worden, zoo de toeleg slaagt van het bisschoppelijk gezag tot hulpbetoon onvermogend te maken.

Pijnlijk en verontrustend mag dan wel het schouwspel genoemd worden, dat op dit oogenblik aan de wereld geschonken wordt in meer dan een der landen, waarover de kerkelijke provincie van den Bovenrijn verspreid is — een schouwspel, waarvan wij ons beijveren dagelijks de bijzonderheden aan onze lezers mede te deelen, en dat hen, met ons, van een vernieuwden afschuw van de listen en lagen der revolutionnairen zal vervuld hebben. Die listen en lagen, welke rezultaten toch zullen zij opleveren? Behoeft het nog gezegd te worden? De vorsten, daardoor verstrikt in de netten der revolutionnairen, laten zich overhalen de vervolgers der Kerk te worden, en veilig mag men dan ook hun toevoegen, wat de onsterfelijke Aartsbisschop van

Parijs, Mgr. Affre, den 1 Januarij 1848 aan Lodewijk Filips zeide, toen deze der Kerk nieuwe kwellingen aandeed: „*Sire, l'histoire nous montre bien de princes, qui ont été les ennemis de l'Eglise; eh bien, l'Eglise est toujours là. Mais ces princes sont tombés sous la colère de Dieu, eux et leur race.*" Twee maanden later werd de Julij troon aan de woede der vlammen prijs gegeven! Denkt men, dat de vorstelijke zetels van hen, die aan den Rijn, voor de bedienaren des Altaars de kerkerdeuren ontsloten hebben en hen gelijkstellen met de grootste booswichten, omdat zij hun pligt niet met voeten willen treden, denkt men dat die zetels meer gespaard zullen worden dan die van den burger-koning, die minder door het volk, dan door een ademtogt van Gods mond omvergeworpen is geworden en duizelend ter neêr is geploft? Met die hoop vleije zich wie het wil en kan: ons slaan de lessen der geschiedenis te levendig voor den geest, dan dat wij niet huiveren zouden voor de toekomst van die vorsten, die zich niet ontzien hunne heiligschendende handen te slaan aan het huis des Heeren! Die het waagt, diens ondergang is bijna onvermijdelijk en bij zijn val storten vaak de jammerlijkste gruwelen der verwoesting neêr over zijn land.

En hadden de zoodanigen, bij hun val, dan nog maar de voldoening van het doel bereikt te zien, dat zij zich in hunne woede voorstelden! Doch ook deze voldoening wordt — althans wanneer de regtvaardige God medelijden wil hebben met zijn volk! — hun geweigerd. Zij stelden zich voor, opdat alles voor hen buigen en niemand eenen anderen wil zou hebben dan den hunnen, de Kerk in kluisters te slaan, den Bisschop te verlagen tot eenen afhankelijken dienaar der regering, de priesters in kerkerholen te laten wegsterven, en zoodoende de katholieke godsdienst, de eenige, die zich zelfstandig tegenover alle geweldenarij weet te handhaven en de dwingelandij op den duur onmogelijk maakt, uit te roeijen: God laat toe dat tot op zekere hoogte hunne plannen ten uitvoer worden gelegd. De priesters worden naar de gevangenis gesleept; men legt hun geldstraffen op, waaronder zij dreigen te bezwijken; men onthoudt hun het noodige levensonderhoud. Maar zij bedenken niet, de onzinnigen, »*que*, gelijk een onzer vrienden dezer dagen schreef, *les chaînes furent les jouets de l'Eglise dans son berceau; qu'elle fit ses premiers pas dans les prétoires et les lieux de supplice et que son air natal est l'air des prisons.*" En nu nog, als altijd, wordt dan ook weer het lijden der Kerk in en door het lijden van hen, die zich zelven, op het voorbeeld des goddelijken Meesters, voor haar ten offer brengen, voltrokken. Val voor mij neêr en bid mij aan, roept de staatsmagt; en het apostolische: *Non possumus!* dat nog niets van zijne kracht heeft verloren, weêrklinkt op nieuw, thans uit den mond van den vereerenswaardigen Aartsbisschop Herman von Vicari, en de vervolging vangt aan, en hare slagtoffers vallen, en van eerbied is elk eerlijk gemoed getroffen, en van verhoogden geestdrift gevoelt zich elke trouwe zoon der Kerk aangegrepen en in nieuwen luister schittert de gloriezon der waarheid aan den hemel en weldra zal zij de schaduwen der nacht overwinnen. Wel en gezegend het land dat dan door haren gloed gekoesterd wordt! Wel en gezegend, wijl daar de verwoestingen van den revolutie-brand hersteld zullen worden en zich daar een tijdperk van een nieuw en van een beter leven zal kunnen ontsluiten. Doch waar zijn intusschen zij dan gebleven, die hunne wapenen tegen de Kerk gekeerd hadden en haar wilden uitroeijen? Hunne namen zijn dan zelfs vergeten; zelfs de tijdgenoot herinnert zich naauwelijks!

Zij dan ook het schouwspel pijnlijk en verontrustend, dat thans menig vorstendom aan den Bovenrijn aanbiedt, — zij het dan ook onzeker, welke beproevingen nog zullen moeten doorgeworsteld worden, alvorens het morgenrood van een nieuwen dag voor dit thans nog zoo geteisterde gedeelte van Duitschland zal aanbreken, — daarom niet gewanhoopt! De geschiedenis leert ons, vooral die der laatste vijftig jaren, dat het lijden der Kerk steeds de voorbode is van hare verheffing, en dat elke aanval tegen haar slechts ter beschaming en vernedering strekt van die haar kwaad willen.

De *Univers* heeft in eenige van zijne Nommers een meer of minder uitvoerig verslag gegeven van de wijze, waarop de protestantsche zendeling-genootschappen in onderscheidene werelddeelen te werk gaan en welke rezultaten zij van hun arbeid inoogsten. De uitvoerigheid dier opstellen liet ons niet toe ze over te nemen, 't geen ons te meer leed doet, om de merkwaardige, uit historische bronnen geputte bijzonderheden, aangaande het bekeerings-systeem dat onder onze oude Republiek door de aanhangers der Dordtsche vaderen werd in praktijk gebragt. Daaruit blijkt, dat zoo de godsdienstige verdraagzaamheid in Nederland zelven een klassieken bodem vond om op te wonen, (altijd naar het zeggen der *vrienden*;) ze echter in het buitenland als een stiefmoeder te ronde ging en noch lief noch klassiek zich aanstelde.

De *Univers* besluit zijn historische schets aldus:

»De geschiedenis der Protestantsche zendeling-genootschappen brengen de bevestiging mede der volgende waarheden:

»De verbazende schatten door de protestantsche zendeling-genootschappen verspild hebben slechts gediend om het geloof, de zeden en het gezag bij Mahomedanen en heidenen uit te roeijen. Een blind heidendom is nog minder verfoeijelijk dan het soort van Christendom 't welk door de evangelische zendelingen wordt verkondigd. Hunne leerlingen worden gemeenlijk de schande en de schrik der maatschappij.

»I. Het Protestantismus is een element van ontbinding, eene godsdienst van oproer, ontkenning en haat. In Europa is het nog verborgen achter katholieke denkbeelden en rekt het zijn bestaan door wat het van het Katholicismus heeft overgenomen; maar zijn wezenlijk vernielend karakter komt overal uit waar het zich in de plaats eener niet christelijke godsdienst dringt. Hoewel het de hartstogten en ondeugden ontziet en onderhoudt, heeft het echter geen zich uitbreidende kracht en mist het duurzaamheid; overal is het onvruchtbaar en heeft als element van waarde slechts een kortstondig bestaan.

»II. Er is dus, zelfs hier beneden, geen licht, geen rust, geen geluk buiten de katholieke godsdienst. Die het Pausdom of het Katholicismus aanvalt, begaat een daad van heiligschennis tegen de menschheid. De Evangelische roofvogels, die op Italië neêrstorten aan het hoofd of in de achterhoede der Mazziniaansche bandieten, bedreigen er vorst en volk. Het Engelsche gouvernement zelf, zoo het wijs wilde handelen, moest zich verzetten tegen de zielverkooperij, die de protestantsche apostelen in Ierland uitoefenen, met behulp van den hongersnood, en om deze schandalen te stuiten de hulp inroepen der Jezuiten, die te Nieuw-Zeeland getoond hebben hoe zij de beginselen van gezag, vrede en menschelijkheid weten te beschermen.

»III. In weerwil van zoo vele misgeboorten die zij het leven geven, 't geen zij somtijds erkennen, ontvangen echter de protestantsche zendelingen van hunne geloofsgenooten zonder ophouden de aanzienlijkste ondersteuningen. De Katholieke missionarissen daarentegen, die overal de wonderlijkste overwinningen behalen, worden door de meeste Katholieken aan zich zelven overgelaten; zij blijven ten prooi aan ellende en vervolging; ter naauwernood kunnen zij leven en zonder het penningske der arme oude vrouw en van het kind zouden zij weldra uitsterven. Zou God over deze laauwheid van het Katholieke Europa zich niet wreken? En hebben wij voor ons zelven de oordeelen Gods niet te schroomen, wanneer wij, ziende op de schandelijke nederlagen, op de ontelbare misgeboorten van het proselitismus der ketterij, het ... bladen na regen: *de protestantsche zendeling ... zijn een oordeel Gods!!!*"

Men leest in de tweede editie van het *Handelsblad*:

PARIJS, heden, Donderdag 8 Dec. De dagbladen slaan heden een gematigden en vredelievenden toon aan, ten gevolge eener telegraphische dépêche, meldende, dat de grondslag van de schikking te Weenen, den 4den dezer vastgesteld, gegrond is op het eerste ontwerp der conferentie, met eene wijziging waarbij de interpretatie van Nesselrode wordt te niet gedaan en een wapenstilstand als verpligtend wordt opgelegd. De graaf Megendorff had zich bij gemis aan instructiën aan de conferentie onthouden.

MARSEILLE, 7 December. De Schneander is gisteren avond van Konstantinopel alhier aangekomen. Hij brengt berigten aan van verscheidene gevechten op de Aziatische grenzen, waarbij de Russen door de overmagt tot terugtrekken verpligt waren. Na drie bloedige gevechten hadden de Turken drie forten, waaronder Akiska, stormenderhand ingenomen. De Russen hadden te vergeefs de Turksche verschansingen tusschen Aldi en Bayazid aangetast. Zij zouden den 17 Nov. insgelijks een mislukten aanval gedaan hebben tegen Chefkatel. Een klein Turksch stoomschip Medji Tedjare was door de Russen genomen.

De Turksche minister van marine had aan de officieren der verbondene vloten op het admiraalschip *Mahmoudie* een groot gastmaal gegeven.

De Britsche gezant had aan den Sultan de Britsche officieren voorgesteld en tot Z. H. eene aanspraak gerigt, waarin hij namens zijne regering werkdadige hulp heeft toegezegd tegen eene onregtvaardige aanranding, doch tevens den wensch te kennen gegeven, dat de Sultan in een spoedigen en eervollen vrede zou toegeven. De Sultan heeft geantwoord, dat hij genegen was een eervollen vrede te sluiten, wanneer die bestaanbaar was met de eerbiediging en de handhaving van zijne souvereine regten.

De hoop op het tot stand komen van den vrede was te Konstantinopel levendig. De bevolking is rustig. De Turken hebben het fort Achaljichi ingenomen. Men sprak van de komst te Konstantinopel van de Poolsche uitgewekenen Zamoyski, Dembinsky en Chrzanowsky.

Bij de plaatselijke cholera-kommissie alhier is op 7 December aangegeven *geene* lijder.

Bij de plaatselijke kommissie van geneeskundig toevoorzigt te Rotterdam, is op 6 December aangegeven 1 lijder.

Z. M. heeft 1°. aan den generaal-majoor Jhr. C. W. J. Storm de Grave, vergunning verleend tot het aannemen en dragen van het kommandeurskruis der 1ste kl. van de Guelphen-orde, mitsgaders aan den 2e. luit Jhr. W. J. Storm de Grave, van het 2e. reg. drag., van het ridderkruis der 4e kl. van dezelfde orde. 2°. benoemd tot burgemeester te Groningen, de heer Mr. H. J. Engelkens, en tot burgemeester te Winschoten, de heer G. H. Raven.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 7 December. De nieuwstijdingen, het Oosten betreffende, behouden nog altijd haar dubbel voorkomen; zij zijn oorlogzuchtig en vredelievend tegelijk. Wat Turkije en Rusland aangaat, deze schijnen als de belanghebbende partijen voor den oorlog, de als bemiddelaars toeziende mogendheden echter schijnen voor den vrede. Bijna houdt men het in de cirkels der dagbladen voor zeker, dat de Oostersche aangelegenheden reeds beslist zijn. Tot grondslag voor deze meening neemt men aan het nieuwe voorstel, 't welk van de Weener Konferentie is uitgegaan, en volgens de verzekering stellig zal worden aangenomen. De *Augsburger Zeitung* heeft hieromtrent een artikel gegeven, 't welk door den *Constitutionnel* is overgenomen. Het artikel is van dezen inhoud:

In den *Constitutionnel* leest men het volgende artikel over het nieuwe voorstel der konferentie te Weenen, overgenomen uit de *Augsburger Zeitung*:

»Schoon men erkennen moet dat de tegenwoordige oorlogstoestand in het Oosten niet gunstig is voor de hervatting der onderhandelingen, de, bij het behoud van den vrede belangstellende mogendheden zullen daarom toch niet verflaauwen in het aanwenden harer pogingen, en ik geloof dat zij toe gekomen zijn, nieuwe grondslagen ter onderhandeling voor te stellen. De eerste en belangrijkste is deze: De vier groote mogendheden zijn alle eensgezind en de kabinetten van Weenen en Berlijn verstaan zich met die van Engeland en Frankrijk tot het doen van nieuwe voorstellen.

»De inhoud van dat voorstel is eene kollektieve nota der vier groote mogendheden, waarbij zij het besluit te kennen geven, dat zij de onschendbaarheid van het Ottomannische rijk zullen handhaven, en tevens haren wensch om den oorlog te voorkomen; met dat doel vragen zij aan de Porte de voorwaarden, waarop deze in de herstelling des vredes zou willen bewilligen. De mogendheden zullen bovendien de Turken nopen tot het sluiten van eene overeenkomst met Rusland en de verbondene hoven, waarna men eene konferentie op die premissen zal kunnen openen, welke konferentie noch op Russisch noch op Turksch grondgebied gehouden zal worden.

»De vier groote mogendheden zouden zich vereenigen om hunnen invloed bij den Keizer van Rusland aan te wenden, tot dat hij zijne goedkeuring aan het voorstel geve door het benoemen van een gevolmagtigde. Tot aan de oplossing der moeijelijkheid, zou het *statu quo* in acht genomen worden, terwijl de mogendheden zorgen zouden voor de bescherming der regten van de Porte. Het is waarschijnlijk dat de Porte niet zal weigeren de vijandelijkheden te schorsen en de ontruiming der vorstendommen en de regeling der kerkelijke geschillen, zullen de *reserves* zijn welke zij aan hare toenadering zal voegen.

»Wat dat punt betreft, het besluit der mogendheden schijnt eenstemmig, en schoon de twee Duitsche hoven zich onzijdig hebben verklaard, men heeft alle reden te gelooven dat het Oostenrijksche gouvernement tot het uiterste gedreven den oorlog zou verkiezen, liever dan de aanhechting der Donau-provinciën aan Rusland te zien. Het woord is gedaan, en ingeval eene bevrediging op billijke gronden niet mogt gelukken, dan zijn wij gereed met u tot aan het einde te gaan. Deze maatregelen zijn dan ook met algemeene goedkeuring door Europa aangenomen en zij zullen ondersteund worden te Konstantinopel door de gelijkluidende instruktiën der vier mogendheden, aan hunne ambassadeurs gegeven, die bereids op weg zijn.

»Men zal intusschen veertien dagen moeten wachten alvorens een antwoord te ontvangen. 't Is zeer gelukkig dat die overeenstemming tusschen de groote mogendheden heerscht, en de wijze waarop de kabinetten van Oostenrijk en Pruissen hunne besluiten aan Frankrijk en Engeland hebben doen kennen, heeft alhier (Londen) voor de staatkunde der Duitsche Staten veel vertrouwen ingeboezemd.

»Intusschen, men voelt zeer goed dat men slechts weinig weet van den indruk dien de eerste oorlogsgebeurtenissen te St. Petersburg hebben verwekt. 't Is niet onwaarschijnlijk dat beide oorlogvoerende partijen op voortzetting van den oorlog aandringen.

»'t Is onbekend welke maatregelen in dat geval door de mogendheden zullen worden genomen. Ik herhaal slechts de tijding die ik u gegeven heb, dat te Londen

tot hiertoe niet het minste voornemen bestaat om tegen Rusland op zee te ageren. In dit oogenblik is de houding der mogendheden steeds onzijdig, en gebeurt er iets onverwacht, dan is het niet onwaarschijnlijk dat Engeland en Frankrijk een dadelijk gebruik zullen maken van de reusachtige magt, welke zij in de Zwarte Zee kunnen ontwikkelen. Alvorens moet men den afloop der begonnen onderhandelingen afwachten; zijn die vruchteloos dan zal de *Casus belli* duidelijker zich voordoen."

In een der dagbladen van Dyon leest men:

»Onze regtbank van korrektionneele politie heeft uitspraak gedaan in het regtsgeding betrekkelijk het hier ter stede ontdekte demokratische genootschap. Dertien personen stonden deswege te regt, allen vijftien tot achttien jaren omstreeks oud, uitgezonderd de voorzitter der vereeniging, die acht en twintig jaren telt. Dit geheime genootschap hield in de grotten van Asnières bijeenkomsten tot het toelaten van nieuwe leden. Een schoenmaker was voorzitter van deze bespottelijke vereeniging. Na de geschiedenis der geheime genootschappen geschetst te hebben, spoorde het openbaar ministerie de regtbank aan, de strafwet in al hare strengheid en zonder verschooning op de beschuldigden toe te passen.

»Al de aangeklaagden zijn schuldig verklaard en veroordeeld, de voorzitter tot drie jaren gevangenisstraf, en de leden tot gevangenisstraf van zes tot twaalf maanden, en buitendien allen tot eene geldboete van fr. 200 en minder, alsmede tot het verlies der staatsburgerlijke regten voor vijf jaren of korteren tijd.

»Eerstdaags zal de regtbank vonnis moeten vellen tegen een ander geheim genootschap, hetwelk zich *de vereeniging der Wrekers* noemt."

ENGELAND.

LONDEN, 7 December. De *Times* bespreekt op de volgende wijze het rezultaat van den strijd aan de oevers van den Donau en in Azie en de stelling waarin zich de Russen tegenover de Turken bevinden:

»Men wil dat de Keizer van Rusland in eene korte nota aan Frankrijk en Engeland verklaard heeft, dat hij niet langer onderhandelen, maar de beslechting van het geschil aan de krijgskans overlaten wilde. Dit is onwaar. Geene dergelijke mededeeling is hier te lande ontvangen.

»Welken indruk de tijdingen van de krijgsbedrijven aan den Donau en in den Kaukasus, hebben gemaakt in Rusland en inzonderheid bij Keizer Nikolaas, is ons niet juist bekend; doch dat is van gewigt bij de berekening der kansen van vrede en oorlog. Volgens onze eigen berigten uit St. Petersburg en Warschau, loopende tot den 24sten November, heerscht aldaar in de hooge kringen groote ongerustheid; de Keizer zelf schijnt in eene misnoegde en bezorgde stemming te zijn; en onder de tegenspoeden die de Russische wapenen aanvankelijk hebben ontmoet, is er een die het bijgeloovig gemoed van het volk en het leger in Rusland diep heeft getroffen als een voorbode van onheil; het is dat de oorlog in Klein-Azie aanving met het verlies van een Russisch fort hetwelk den naam draagt van den beschermheilige van Keizer Nikolaas zelven (het fort St. Nikolaas, ook wel Chekwetil genoemd). Ook bestaat er grond om een algemeenen opstand der bewoners van den Kaukasus te verwachten. Buitendien ziet Keizer Nikolaas thans geene der Europesche mogendheden op zijne zijde; hij staat gansch alleen, want er is thans grond om te gelooven dat de vier bemiddelende mogendheden toegetreden zijn tot stellige en bepaalde overeenkomsten waarbij zij zich verbinden *geene verandering in de grondgebiedsverdeeling van Europa en in de bestaande grensregeling te zullen gedoogen.* Het plan eener regtstreeksche onderhandeling tusschen Rusland en Turkije, waarvan een Parijsch dagblad gewaagt, is louter een verzinsel afkomstig van Russischgezinde berigtgevers.

»Waarschijnlijk zal er nog een paar weken verloopen alvorens het blijkt of de oorlogvoerende partijen al of niet willen voldoen aan *de uitnoodiging om gevolmagtigden te zenden naar eene conferentie der vier andere mogendheden;* en inmiddels zullen de oorlogstoerustingen denkelijk voortgezet worden. De Russen schijnen echter eerder aanstalten te maken voor eene lange worsteling dan voor een onverwijlden overval. Het leger in Polen, hetwelk volgens geruchten zuidwaarts zou gezonden zijn, heeft geene beweging gemaakt noch bevel daartoe ontvangen; maar er worden thans in Polen meer rekruten en met nog minder verschooning geligt dan gewoonlijk. De legerafdeeling onder den generaal Osten-Sacken, die gezegd werd over den Pruth getrokken te zijn, is nog geenszins zoo ver gevorderd. De versterkingen, die over den Pruth trokken, bestonden slechts uit drie regementen kavalerie. Het korps van Osten-Sacken zal waarschijnlijk den Donau niet bereiken vóór het laatst dezer maand of het begin van Januarij.

»Onder de bezwaren die voor Rusland oprijzen, behoort ook het geldgebrek hetwelk zich in zijne schatkist begint voor te doen.

»Allengs is het besluit der overige mogendheden om gezamenlijk de eischen van Rusland te weerstaan, tot meerdere vastheid gekomen; en had Keizer Nikolaas inderdaad het wanhopig besluit genomen om alle verdere onderhandelingen af te breken, dan zou hij den handschoen toewerpen aan een groot deel van Europa. Van die onderhandelingen hebben wij geen groote verwachting meer: doch zij zullen althans dit nut hebben dat de schuld van dezen noodeloozen oorlog geheel op Rusland valt."

— Naar luid van den *Morning Advertiser* heeft lord Palmerston als minister van Binnenlandsche Zaken, aan een genootschap ter verspreiding van het Evangelie in het buitenland, te kennen gegeven dat de gewone brief der Koningin, welke vereischt wordt om geldinzamelingen te doen, niet zou verleend worden, wijl er van alle kanten klagten waren ingekomen over de on-evangelische wijze, waarop dit genootschap het geloof trachtte uit te breiden. Nog meer diergelijke genootschappen zullen in hetzelfde lot deelen.

— Men verneemt dat de Katholieken van Engeland het plan hebben gevormd eene manifestatie te doen ter eere van den waardigen Aartsbisschop van Freiburg en de vervolgde geestelijkheid van zijn bisdom. Waarschijnlijk zal men een adres teekenen en zoowel in Ierland als in Engeland eene inschrijving openen. Tot heden toe hebben de Engelsche Katholieken zich stil gehouden wanneer de Kerk op het Vasteland van verschillende kanten werd aangevallen, doch thans schijnt ook onder hen de oude geloofskracht weder te ontwaken en zich gereed te maken, om krachtig deel te nemen aan den grooten strijd, dien de Kerk te verduren heeft van de Vorsten en de volkeren.

BELGIE.

BRUSSEL, 7 Dec. In een der Engelsche dagbladen wordt verhaald, dat Keizer Napoleon III aan Koning Leopold heeft doen weten, dat hij onderrigt was, hoezeer deze Vorst de hand had in de plannen en intrigues, die in de laatste tijden waren gesmeed, om eene verzoening en ineenmenging te bewerken tusschen de beide takken van het geslacht der Bourbons. Napoleon geeft te gelijk de verzekering, dat zoodra ten gevolge dier gebeurtenis de bestaande orde van zaken door de partijgangers der oude dynastie in Frankrijk mogt bedreigd worden, hij geen oogenblik zal aarzelen, om een leger naar België af te zenden.

Het bezoek, door den hertog van Brabant aan Engeland gebragt, en diens onverwachte terugkeering naar het Vasteland, wordt met de gemelde zaak beschouwd in verband te staan.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

		7 DEC. 4½ u. gebl.	8 DEC.		4 u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à 2½ pCt.		61⅜	61⅜	a	61 7/16	
Dito Dito	3	73⅝	73¾			
Dito Dito	4	92⅝	92¾		92⅞	
O. I. Leening 1844	4		92⅝			
Amortis. Syndic.	3½					
Handel-Maatschappij	4½					
Aand. Rijn-Spoorweg						
Aand. Holl. S. M.						
Obligatien						
BELGIE, Obligatien 1844						
Cert. bij de Belg. Bank	2½					
Dito bij Rotsch. en Volksv.		50 1/16				
FRANKRIJK, Obligatien	3					
SPANJE Nieuwe	1	21 11/16	21 11/16			
Dito	3					
Dito Binnenl. à 6/m.		41½	41½		41 9/16	41½
Coup. Bewijzen		5½	5¼			
Amortisable Schuld		4¼				
PORTUGAL te Londen	5	36 13/16	36 13/16		37	36 13/16
Dito uitgestelde		15 1/16				
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	104	104			
Dito Dito 1828 en 1829		102⅝	102⅝			
Cert. bij d°. 1831 en 1833						
Dito	4½	94¾				
Dito bij *Hope*	4	88¼	88¼			
Dito bij *Stieglitz en C°.*			87½			
Dito bij id. 5de Serie	4	87	87		87¼	
Cert. te Hamburg	5	100				
Inschrijving in Assignat.	6					
Cert. van dito		68⅛				
POLEN, Certifikaten	4	81¼				
Dito Aand. à fl. 500						
Dito met Lot. » 300						
AMERIKA, Bank-Actiën						
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50	f					
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	76¼	76⅛		76⅛	
Dito 1852						
Dito 1847	2½	39 3/16	39⅛		39 3/16	
Dito 1851	2½	39 3/16	39⅛		39 1/16	
Dito 1849	5	90⅛	90⅛			
Ween. Bank bij *Göll en C°.*		83¼				
Dito	4					
Letter B	5	90⅞	90⅞			
Aand. met Loting fl. 500	f					
Nieuwe dito » 250						
NAPELS, Cert. *Lam en Bouwer*	5 pCt.					
BRAZILIE te Londen 1824	5					
Dito Leening 1843	5					
PERU	4½	68⅛	67¼		68½	67¼
MEXICO Nieuwe	3	23⅛	23¼		23 5/16	
VENEZUELA à £ 100	3½	31¼				
GRENADA à £ 100	2	20¾	21½			
Dito Uitgestelde		8½	8 9/16		8¼	
ECUADOR à £ 100						

Mexiko onbepaalde 23⅛, ¼, 3/16.

Handel en variatie leverden over het geheel bij lustelooze stemming in Hollandsche, noch vreemde fondsen iets merkwaardigs op; alleenlijk voor werkelijke Grenada's waren merkelijk hooger prijzen te bedingen.

Koers van het Geld: Beleening 3½ ¼ pCt, Prolongatie 4 pCt, Diskonto 3 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	f 55⅜	Livorno	2/m.	f 88½
»	zigt	» 55⅞	Napels		» 81
Bordeaux	2/m.	» 55	Petersburg	»	» 1.85
»	½/m.	» 55⅜	Weenen	6/w.	» 30
Madrid	3/m.	» 242	Augsburg	»	» 35½
Cadix	»	» 242	Frankfort	»	» 98¾
Seville	»	» 239	Hamburg	2/m.	» 35
Bilbao	»	» 240	»	zigt	» 35 [illegible]
Lissabon	»	» 40½	Londen	2/m.	» 11,5[illegible]
Porto	»	» 40¾	»	zigt	» 11,6[illegible]
Genua	2/m.	» 45½	Rotterdam		» [illegible]

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 7 Dec. Belg. leen. 2½ pc. 53½, 1840, 184[illegible] 4½ pc. 96, 1852, —; Spanje 1—3 pc. 21½; Binnenl. 3 p[illegible] 42; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 80⅞.

PARIJS, 7 Dec. Romeinsche Leening 1850 91¾.

LONDEN, 7 Dec. Cons. kont. 96⅛ a —; op tijd 96⅛ a — Braz. 97 a 99; 1829/39 97 a 99; 1852 95 a 95; Den. 3 pc. 81 a 82; 5 pc. 102 a 104; Ecuad. 5 a 5¼; Gren. 21 a — Uitgest. 8¼ a —; Mexiko Nieuwe 25 a 25¼; Peru 4½ pc. N. 69½ a —; Uitgest. 49½ a —; Rusl. 1822 5 pc. 111½ a 11[illegible] (N.) 4½ pc. 93½ a 98¼; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 42[illegible] 42½; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 22¼ a 22½; 3 pc. 46[illegible] 46¾; Coup. cert. 5¼ a 5½; Passive 4¾ a 5, Holl. 2½ pc. 6[illegible] a 64¼; id. 4 pc. 93¾ a 95¾; Venez. 31 a 33; Uitg. 13 a [illegible] Wissel op Amst. f 11.14½; 3/m. 11.16, Grieken 1824 — a —.

BERLIJN, 6 Dec. Pruissen 3½ pc. 91½; Loten —; Rusland Stiegl. 4 pc. 92¼; Pools. 4 pc. 94; Loten fl. 500 8[illegible] Oost. Met. 5 pc. 82½; Amsterdam zigt 142½ id. 2/m. 141½.

HAMBURG, 6 Dec. Russ. Cert. 100; Den. 3 pc. 7[illegible] 5 pc. 96¼; Oostenrijk Met. 5 pc. 91; Spanje 1—3 pc. 20[illegible] Binnenl 3 pCt. 38½; Mexiko 19¼.

HANDELSBERIGTEN.

ANTWERPEN, 7 Dec. *Graanmarkt.* Gesouteneerd en [illegible] *Tarwe* vrij aanzienlijke zaken gedaan. In Rogge is een partij Archangel gedaan tot f 12 per 70 kilo.

In Koffij en Rijst zijn geene zaken bekend.

LONDEN, 6 Dec. *Suiker.* Vreemde zeilende partijen worden ferm gehouden, zonder veel handel. *Geraffineerd.* Gestampte gunstig voor export.

Koffij. Plantage blijft gevraagd voor konsumptie, tot volle prijzen. Native geniet eene goede vraag; in publieke veiling gerealizeerd 241 balen a 47 s. voor ord.

Rijst. Leome vraag en mindere prijzen besteed.

Lijnzaad. Vlaasw. St. Petersburg [illegible] 56 s. 3 d. [illegible] 56 s. 6 d.

LIVERPOOL, 6 Dec. *Katoen.* De markt is ferm gehouden, zonder prijsverandering. Verkocht 6000 balen.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN:

TEXEL, 7 Dec. J. K. Bos, Eendragt, St. Petersburg.

CARGA-LIJSTEN.

AMSTERDAM.

SOERABAYA, Jhon Ritson, Ritson: 1986 p. Tabak, 3[illegible] b. Koffijr 95/2, 2/4 k Sigaren, Wuste en Hintze; 114 [illegible] Huiden, Tollius Glusenkamp: 1600 b. Bindrottingen, J. Barge[illegible] 558 kr. Suiker, H. van Rijckevorsel te Rotterdam: 476 kr. dito, Wm. Ruijs J. Dzn. te dito: 676 b. Koffij, A. Campbell en Comp.: 2600 st Koehuiden, Gebr. Notteboom: 1[illegible] kr. Suiker, 111 b. Rijst, Order.

ADVERTENTIEN.

(3520) Pastoor en Gecommitteerden der *H. Dominicus-Kerk* te Leeuwarden, adverteren bij deze, dat bij hunne administratie de volgende nummers zijn uitgeloot, als: N°. 29, 39, 43, ieder van **f 500**, en N°. 124 van **f 200**.

J. H. GOOSSENS, Pastoor.
J. H. G. JANSEN, Secretaris.

(3522) Door het bedanken van den **BINNENVADER** in het R. C. WEES- en ARMHUIS, genaamd: *St. JACOB te Haarlem*, zal met 1 Maart 185[illegible] bovengemelde betrekking vakant komen. Personen daartoe vereischten bezittende, ongehuwd en tusschen de 35 en 45 jaren oud, kunnen zich met overlegging van de noodige getuigschriften in persoon vervoegen, op Maandag den 19 December 1853, in het voormeld Wees- en Armhuis, des namiddags tusschen 6 en [illegible] ure. Het Traktement aan genoemden post verbonden is **f 200** 's jaars, benevens vrije kost en bewassching.

Te Rotterdam ligt in lading naar St. Thomas en Curaçao,

voor PASSAGIERS en GOEDEREN *om spoedig te vertrekken:* Het Gezinkt Schoener Kofschip *NEWA*. Te bevragen bij den Reeder H. VAN RIJCKEVORSEL, of bij de Cargadoors KUYPER, VAN DAM & SMEER. (352[illegible])

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.

[Toe]voegsel behoorende bij *de Tijd* van Vrijdag, 9 December 1853.

[RE]GELING VAN HET ARMBESTUUR.

ONTWERP VAN WET.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van het Armbestuur.

EERSTE AFDEELING.

Van instellingen van weldadigheid, hare oprigting en reglementen.

Art. 1. Instellingen van weldadigheid, in den zin dezer [wet], zijn die, welke armenverzorging, in of buiten ge[stich]ten, voortdurend ten doel hebben.

[In]stellingen uitsluitend bestemd tot het voorkomen van [ar]moede, worden door deze wet niet beheerscht.

Art. 2. De wet onderscheidt:

[a.] Staats-, provinciale of gemeente-instellingen, door [de] burgerlijke overheid geregeld en van harentwege be[stuurd];

[b.] Instellingen eener kerkelijke gemeente, bestemd voor [de] armen eener bepaalde godsdienstige gezindte, en van[we]ge die kerkelijke gemeente geregeld en bestuurd;

c. Instellingen door bijzondere personen of door bijzon[de]re, niet-kerkelijke, vereenigingen geregeld en bestuurd;

d. Instellingen van gemengden aard, in welker regeling [en] bestuur door de burgerlijke overheid en van wege eene [kerk]elijke gemeente of door bijzondere personen of bijzon[de]re, niet-kerkelijke, vereenigingen gezamenlijk wordt [voor]zien.

Art. 3. Van alle in de gemeente aanwezige instellingen [van] weldadigheid wordt, naar de onderscheidingen bij art. 2 vermeld, door de zorg van het gemeentebestuur, [eene] lijst opgemaakt en bijgehouden.

Art. 4. De reglementen der gemeente-instellingen, ver[meld] onder lit. *a*. van art. 2, worden, binnen eenen door [Ons] voor te schrijven termijn, door den gemeenteraad, met [in]achtneming van de bepalingen dezer wet, herzien, of, [waar] er nog geene bestaan, vastgesteld.

De oprigting van nieuwe instellingen van dien aard ge[sc]hiedt krachtens een besluit van dien raad, houdende [te]vens vaststelling van het reglement.

Art. 5. De reglementen der instellingen, vermeld onder [lit]. *d* van artikel 2, worden, binnen eenen door Ons voor [te] schrijven termijn, door den gemeenteraad en het betrok[ke]n kerk- of bijzonder bestuur gezamenlijk, met inachtne[m]ing van de bepalingen dezer wet, herzien, of, zoo er nog geene bestaan, vastgesteld.

Daarvan moet blijken door een besluit van den gemeen[te]raad.

De oprigting van nieuwe instellingen van dien aard en het vaststellen van hare reglementen, geschieden op gelijke wijze.

Art. 6. De besluiten der gemeenteraden en de regle[me]nten bij de art. 4 en 5 vermeld, worden, binnen acht dagen na hunne dagteekening, medegedeeld aan Gedepu[te]erde Staten.

Deze zien toe, dat die reglementen de noodige voorschrif[ten] behouden tot verzekering van een regelmatig beheer, en dat zij niets bevatten, strijdig met de wetten of het alge[me]en belang.

Art. 7. De bepalingen betreffende de inrigting en het bestuur der instellingen, onder lit. *b* en *c* van art. 2 vermeld, worden door hare bestuurders aan het bestuur der gemeente, waar zij zijn gevestigd, medegedeeld.

Die mededeeling geschiedt, voor de reeds bestaande in[st]ellingen, binnen zes maanden na het in werking treden dezer wet, en voor die in het vervolg op te rigten, binnen eene maand nadat zij tot stand komen.

Wijzigingen der medegedeelde bepalingen worden, bin[n]en eene maand na hare vaststelling, op gelijke wijze aan het gemeentebestuur bekend gemaakt.

Indien de instelling niet uitsluitend armenverzorging ten doel heeft, wordt de mededeeling beperkt tot hetgeen die zorg betreft.

De instellingen, voor welke de gevorderde mededeeling niet binnen de gestelde termijnen geschiedt, missen van het oogenblik van het verstrijken dier termijnen af tot dat zij plaats heeft, de bevoegdheid bij art. 1691 van het Burg. Wetboek aan zedelijke ligchamen toegekend tot het aangaan van burgerlijke handelingen.

Art. 8. Alle niet door het Staats- of provinciaal gezag opgerigte gods- en werkhuizen, die behooren tot de instellingen, vermeld onder litt. *a* en *d* van art. 2, zijn, onverminderd het toezigt, dat daarop, in verband met hunnen oorsprong, stichtingbrief of andere verordeningen door anderen moet worden uitgeoefend, onderworpen aan het toezigt van het gemeentebestuur.

Van Onzentwege kan, zoo dikwerf Wij dit noodig oordeelen, door een onderzoek in loco in die en in provinciale gods- en werkhuizen worden nagegaan, of zij aan hunne bestemming blijven beantwoorden.

Art. 9. Zoo het doel eener instelling van weldadigheid is vervallen, wordt het gebruik harer bezittingen en inkomsten tot eene andere, aan de laatst bekende zoo nabij mogelijk komende, bestemming geregeld, ten aanzien van:

a. gemeente-instellingen (art. 2 *a*), door den gemeenteraad, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten;

b. instellingen eener kerkelijke gemeente (art. 2 *b*), door de bevoegde kerkelijke besturen;

c. instellingen van bijzondere personen of vereenigingen (art. 2 *c*), door de oprigters of hunne erfgenamen, en bij ontstentenis of bekendheid van deze, door de bestuurders der instelling; in het laatste geval onder onze goedkeuring; en

d. instellingen van gemengden aard (art. 2 *d*), door den gemeenteraad en het bevoegd kerkelijk of bijzonder bestuur in gemeenschappelijk overleg, onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

Blijft die regeling binnen eenen voor elk bijzonder geval, des noodig, door Ons, voor te schrijven termijn achterwege, dan geschiedt zij door Ons bij een met redenen omkleed, openbaar gemaakt besluit. Deze bepaling geldt voor de instellingen, onder lit. *c* vermeld, slechts zoo de oprigters zelven of hunne erfgenamen niet meer in leven of niet bekend zijn.

TWEEDE AFDEELING.

Van opgaven door de besturen van alle instellingen van weldadigheid te doen, en van collecten.

Art. 10. De besturen van alle instellingen van weldadigheid doen jaarlijks, binnen den daarvoor door den Minister van Binnenlandsche Zaken aangewezen termijn, aan in den door dezen voor te schrijven vorm, ten behoeve van het verslag bij art. 195 der Grondwet bedoeld, aan het gemeentebestuur opgave van het getal der door hen ondersteunden of verpleegden; van het beloop hunner uitgaven voor beheer en voor onderstand van allerlei aard, en van dat hunner inkomsten door collecten, inschrijvingen of andere bijdragen en subsidien.

De besturen der burgerlijke en gemengde instellingen doen daarenboven alle verdere opgaven, door de Regering noodig geacht.

Art. 11. De bestuurders, die niet voldoen aan het voorschrift van art. 10, worden, elk voor het geheel, met geldboete van vijf en twintig tot honderd gulden gestraft.

Tegen den bestuurder, die bewijst het zijne te hebben gedaan om aan het voorschrift gevolg te geven, wordt geene veroordeeling uitgesproken.

Art. 12. De besturen der kerkelijke, gemengde en bijzondere instellingen van weldadigheid moeten, des gevraagd, aan de burgerlijke [illegible] welke personen als bekende [illegible] ondersteund, en of een [illegible] die men bij een burgerlijk [illegible] gemeld, van hen al dan niet onderstand kan erlangen.

De bestuurders, die deze opgaven niet doen binnen veertien dagen na de aanvraag, worden, elk voor het geheel, met geldboete van tien tot vijf en twintig gulden gestraft.

Het 2de lid van art. 11 is ook in dit geval van toepassing.

Art. 13. Openbare inzameling van gelden ten behoeve van instellingen van weldadigheid, bij wege van kollekte, inschrijvingen of op eenige andere wijze, heeft niet plaats dan nadat daarvan, minstens drie maal vier en twintig uren te voren, schriftelijk kennis is gegeven aan het gemeente-bestuur.

Geene zoodanige inzameling mag plaats hebben ten behoeve van instellingen, die vallen in de toepassing van het laatste lid van art. 7.

Het gemeentebestuur kan de inzameling stuiten.

Zoo het bestuur der betrokken instelling zich met die stuiting bezwaard acht, kan het Onze beslissing inroepen.

Van de toepassing van dit artikel zijn uitgezonderd kollekten in kerkgebouwen bij de uitoefening der openbare eeredienst, en die, voor instellingen eener kerkelijke gemeente, enkel aan de huizen van de ledematen dier gemeenten.

DERDE AFDEELING.

Bepalingen betreffende het bestuur van burgerlijke en gemengde instellingen.

Art. 14. Alle daarvoor vatbare goederen der gemeente-instellingen, onder lit. *a* en der instellingen onder lit. *d* van art. 2 vermeld, moeten voor den koopprijs of de door deskundigen te schatten waarde, tegen brandschade worden verzekerd.

De verzekering geschiedt, voor de goederen reeds bezeten bij het in werking treden dezer wet, binnen drie maanden daarna, en voor die later te verkrijgen, binnen eene maand na den eigendoms-overgang.

De bestuurders, die dit hebben verzuimd, zijn uit eigen middelen, hoofdzakelijk voor het geheel, aansprakelijk voor de schade door dat verzuim te weeg gebragt. De bepaling van het 2de lid van art. 11 is hier mede van toepassing.

Art. 15. De beschikbare gelden dier instellingen worden belegd, door aankoop van inschrijvingen in een der grootboeken der Nederl. schuld.

Zij kunnen, na verkregen goedkeuring van Gedeputeerde Staten, ook worden belegd door aankoop van onroerende goederen of in rentegevende schuldbrieven:

a. Van geldleeningen van den Staat, provincien of gemeenten, onder voorwaarde dat de stukken op naam zijn gesteld, en de verklaring inhouden, dat zij niet dan krachtens de bij de wet gevorderde magtiging kunnen worden vervreemd;

b. gehypothekeerd op vaste goederen, welker onbezwaarde waarde ten minste een derde boven de te beleggen som bedraagt.

Indien Gedeputeerde Staten de gevraagde goedkeuring weigeren, kan het bestuur der betrokken instelling Onze beslissing vragen.

Bestuurders, die zich schuldig maken aan grove nalatigheid in het beleggen van geldsommen, niet noodig voor het dagelijksch beheer, zijn, uit eigen middelen, hoofdelijk voor het geheel, de wettelijke interesten daarvan verschuldigd. Het openbaar ministerie kan, in het belang der instelling, ambtshalve de toepassing dezer bepaling vorderen.

De bepaling van het laatste lid van art. 11 is hier mede van toepassing.

Art. 16. De besturen dier instellingen behoeven de magtiging van Gedeputeerde Staten tot het opnemen van gelden, vervreemden, uitgeven op erfpacht, verruilen of verpanden van onroerende goederen; verkoopen of overdragen van inschrijvingen in een der Grootboeken der Nederlandsche Schuld, of van andere effekten, aktien en schuldvorderingen; verleenen van kwijtschelding of afslag van pachtgelden, huurpenningen en interesten; voeren van regtsgedingen, anders dan in het geval bij art. 72 vermeld; en het aangaan van dadingen en opdragen van de beslissing eener zaak aan scheidsmannen. Zij mogen onroerende goederen niet anders dan in het openbaar verhuren of verpachten, ten ware Gedeputeerde Staten in bijzondere gevallen, in het belang der instelling, bewilligen, dat het onderhands geschiedde.

De besturen, die zich met de beschikking van Gedeputeerde Staten bezwaard achten, kunnen onze beslissing vragen.

Art. 17. Gelijke magtiging van Gedeputeerde Staten wordt voor de besturen dier instellingen vereischt tot het oprigten van nieuwe of het vernieuwen van bestaande gebouwen, en het doen van buitengewone, met vernieuwing gelijkstaande herstellingen, waarvan de kosten worden berekend te boven te gaan eene som door Gedeputeerde Staten te bepalen.

Alle werken, die eene uitgaaf vorderen van meer dan vijf honderd gulden, worden in het openbaar aanbesteed, ten ware Gedeputeerde Staten, in bijzondere gevallen, in het belang der betrokken instelling, toestaan dat daarvan worde afgeweken.

De bepaling van het laatste lid van art. 16 is hier mede van toepassing.

Art. 18. Alle handelingen in strijd met de voorschriften der art. 15 en 16 zijn nietig.

Uitgaven gedaan in strijd met art. 17, worden in de rekening der betrokken instelling niet goedgekeurd.

Art. 10. Onverminderd de bepaling van art. 148 der wet van den 29 Junij 1851 (*Stbl.* N°. 85); zijn de begrootingen en rekeningen van ontvangsten en uitgaven der gemeente-instellingen onder lit. *a* en der instellingen onder lit. *d* van art. 2 vermeld, onderworpen aan de goedkeuring van den gemeenteraad.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van de ondersteuning der armen en het domicilie van onderstand.

EERSTE AFDEELING.

Van de ondersteuning der armen.

Art. 20. De ondersteuning der armen wordt, behoudens de verdere bepalingen dezer afdeeling, overgelaten aan de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid.

Art. 21. Geen burgerlijk bestuur verleent onderstand aan armen dan na zich, voor zooveel mogelijk, te hebben verzekerd, dat zij dien niet van kerkelijke of bijzondere instellingen van weldadigheid kunnen erlangen.

Art. 22. Het burgerlijk of algemeen, het gemengd armbestuur, of bij gebreke daarvan, het bestuur der gemeente waar de arme domicilie van onderstand heeft, beslist, behoudens de bepalingen van het derde hoofdstuk dezer wet, zonder beroep, op de aanvraag om onderstand dergenen die verkeeren in het geval bij het vorig artikel bedoeld.

Die onderstand wordt nimmer verleend dan bij volstrekte onvermijdelijkheid.

Art. 23. In het geval bij art. 33 vermeld, komt die beslissing toe aan den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Art. 24. Aan het verleenen van onderstand mogen voorwaarden worden verbonden, niet strijdig met de wet, de openbare orde of de goede zeden

Art. 25. De gemeenteraad stelt, in December van elk jaar, van het maximum van den onderstand, dat gedurende het volgende jaar, naar gelang van het jaargetijde, de sterkte der gezinnen, de leeftijden en de ligchaamskrachten kan worden verstrekt aan de armen, wier aanvraag krachtens art. 22 is ingewilligd, en die niet in godshuizen worden opgenomen.

Hunne ondersteuning heeft zoo min mogelijk plaats in geld, maar bij voorkeur in eetwaren, brandstoffen, kleeding en liggingstukken en huishuur.

De gemeenteraad kan, indien in den loop des jaars buitengewone omstandigheden dit noodig maken, het in December te voren vastgesteld maximum voor eenen door hem te bepalen tijd wijzigen.

Art. 26. De kosten, voortvloeijende uit het overbrengen van arme krankzinnigen naar, en hunne verpleging in gestichten voor krankzinnigen, voor zoo verre die niet uit de fondsen dier gestichten zelve moeten worden bestreden, en die van verpleging in gevangenissen van niet veroordeelde arme kinderen van gevangenen, die niet van de ouders kan worden gescheiden, worden voldaan uit de fondsen der burgerlijke gemeenten, waar de verpleegden domicilie van onderstand hebben, en indien die gemeente niet te vinden is, uit 's Rijks kas.

Art. 67 is op die kosten toepasselijk.

TWEEDE AFDEELING.

Van de plaats waar de arme domicilie van onderstand heeft.

Art. 27. De burgerlijke gemeente waartoe, bij het ontstaan der behoefte, de plaats behoort waar de arme is geboren, is zijn domicilie van onderstand.

Art. 28. Indien iemand in eene gemeente is geboren uit ouders, die er niet woonden, wordt hij geacht geboren te zijn in de gemeente waar de vader of moeder, naar de onderscheidingen bij het 1ste lid van art. 32 vastgesteld, tijdens de geboorte woonde.

Geboorte in een gesticht voor krankzinnigen of eene gevangenis wordt geacht te hebben plaats gehad in de gemeente, waar de vader of moeder, naar voormelde onderscheidingen, woonde, toen hij of zij in bewaring werd gesteld.

Kinderen van kolonisten, geboren in de koloniale inrigtingen tot verzorging van behoeftigen bestemd, worden geacht geboren te zijn in de gemeente, waartoe het bestuur behoort, voor welks rekening de vader of moeder, naar dezelfde onderscheidingen, tijdens de geboorte in de kolonien gevestigd was.

Zoo die vestiging plaats heeft voor rekening van het Rijk, worden die kinderen, voor de toepassing dezer wet, met vreemdelingen gelijk gesteld.

Indien de gemeente, welke, volgens dit artikel, geacht moet worden de geboorteplaats te zijn, niet bekend is, wordt die, waar de geboorte voorviel, daarvoor gehouden.

Zij, van wier geboorte geene akte bestaat, worden geacht geboren te zijn waar zij zijn gedoopt of kerkelijk ingeschreven, indien het tegendeel niet blijkt.

Art. 29. Vondelingen en verlaten kinderen worden geacht geboren te zijn ter plaatse waar zij aan de openbare liefdadigheid zijn overgelaten, zoolang niet blijkt dat zij elders zijn geboren.

Art. 30. Vreemdelingen, die bij het ontstaan van behoefte niet in de termen verkeeren om over de grenzen te worden uitgeleid, hebben domicilie van onderstand in die gemeente, waarin zij op dat tijdstip het laatst vier achtereenvolgende jaren hebben gewoond, zonder genot van onderstand uit fondsen tot ondersteuning van armen bestemd.

Inwoning gedurende de minderjarigheid komt hierbij ook in aanmerking, behalve wanneer en zoolang aan den minderjarigen vreemdeling een domicilie van onderstand in dit Rijk kan worden aangewezen krachtens art. 32.

Indien het blijkt, dat het bestuur eener gemeente of instelling van weldadigheid eenen vreemdeling op eenigerhande wijze heeft aangespoord, of doen aansporen om elders te gaan wonen, met het doel om het verkrijgen van domicilie van onderstand te verhinderen, wordt, bij de uitspraak van het deswege ontstaan geschil, beslist, of de duur van het daarop gevolgd verblijf elders, voor de toepassing van dit artikel, moet worden gevoegd bij den tijd der inwoning in de gemeente waar die aansporing is geschied.

Art. 31. Het domicilie van onderstand van gehuwde vrouwen is dat harer mannen.

Na ontbinding van het huwelijk, overeenkomstig de omschrijving van art. 254 van het burgerlijk Wetboek, of zoo de man vermoedelijk overleden is verklaard, heeft de vrouw domicilie van onderstand in hare geboorteplaats, onverschillig of zij, op het tijdstip dier ontbinding of verklaring, al dan niet onderstand genoot.

Art. 32. Minderjarigen, in echt geboren of door den vader erkend, volgen het domicilie van onderstand van hunnen vader, en na diens dood of zoo, bij zijn afwezen, de moeder krachtens art. 550 van het Burgerlijk Wetboek een ander huwelijk heeft aangegaan, gelijk mede onechte, niet door den vader erkende minderjarigen, dat hunner moeder.

Na het overlijden der ouders of voor onechte, niet door den vader erkende kinderen na het overlijden der moeder, hebben minderjarigen domicilie van onderstand in hunne eigene geboorteplaats, onverschillig of zij op het tijdstip van dat overlijden al dan niet onderstand genoten.

Vermoedelijk overleden verklaarde ouders worden voor de toepassing dezer bepalingen met overledenen gelijk gesteld.

Bij ontbinding van het huwelijk der ouders, anders door den dood, volgen minderjarigen het domicilie van onderstand van diegene der ouders, aan wien zij zijn toevertrouwd, en dat van den vader indien zij aan derden zijn toevertrouwd.

Art. 33. Armen, wier domicilie van onderstand niet is te vinden, zijn bij het Rijk armlastig.

De Regering kan hen doen verplegen in de koloniale of andere inrigtingen, bestemd tot het werk verschaffen aan of verzorgen van armen.

DERDE AFDEELING.

Van acten van indemniteit en dergelijke.

Art. 34. Acten van indemniteit, borgtogt, ontslag, readmissie en dergelijke, mogen niet worden afgegeven door gemeentebesturen en burgerlijke of algemeene noch ook door gemengde armbesturen, dan ten behoeve van buitenlandsche besturen, met Onze vergunning.

Art. 35. De gemeentebesturen en burgerlijke of algemeene en gemengde armbesturen mogen met die van of in andere burgerlijke gemeenten, geene overeenkomsten aangaan tot het wederkeerig ondersteunen van elkanders armen, op andere grondslagen dan die bij de vorige afdeeling vastgesteld.

VIERDE AFDEELING.

Overgangsbepalingen betrekkelijk tot de twee vorige afdeelingen.

Art. 36. Armen, die in den loop der vijftien maanden, laatst voorafgegaan aan het in werking treden dezer wet, onderstand hebben genoten uit fondsen van burgerlijke of algemeene, van kerkelijke of van gemengde armbesturen, behouden het domicilie van onderstand, dat zij bij dat in werking treden hadden, tot dat zij gedurende vijftien achtereen volgende maanden, of langer, geen onderstand hebben gevraagd en verkregen.

Art. 37. Vreemdelingen, die in het geval bij art. 36 voorzien, verkeeren, behouden het domicilie van onderstand hetwelk zij op het tijdstip van het in werking treden dezer wet hadden, tot dat zij een nieuw hebben erlangd, overeenkomstig art. 30.

Art. 38. Het domicilie van onderstand van allen, die na het in werking treden dezer wet arm worden en niet verkeeren in het geval bij art. 36 vermeld, wordt naar hare bepalingen geregeld, om het even of zij al dan niet vroeger onderstand genoten.

Art. 39. De acten, bij art. 34 vermeld, door gemeentebesturen, door burgerlijke of algemeene of door gemengde armbesturen afgegeven vóór het in werking treden der wet van den 28sten November 1818 (*Staatsblad* n° 40) hebben gevolg, doch niet verder dan de daarbij aangegane verbindtenis medebrengt.

Art. 40. Art. 39 is ook toepasselijk op overeenkomsten, door dezelfde besturen met die van of in andere burgerlijke gemeenten vóór het in werking treden der wet van den 28 sten November 1818 (*Staatsblad* n° 40), aangegaan tot het wederkeerig ondersteunen van elkanders armen, zoolang partijen van die overeenkomsten niet afzien.

DERDE HOOFDSTUK.

Van het verhaal van verleenden onderstand.

EERSTE AFDEELING.

Van het verhaal op besturen.

Art. 41. De onderstand, waaronder belooning van arbeid niet wordt verstaan, door de burgerlijke besturen krachtens art. 28 aan armen verstrekt, elders dan ter plaatse van het domicilie van onderstand, ook hangende het onderzoek naar dat domicilie, wordt, des gevorderd, tot een billijk bedrag, nimmer te boven gaande het maximum bij art. 25 vermeld, van wege het domicilie van onderstand teruggegeven, indien de verstrekking onvermijdelijk is geweest.

Daarvan moet blijken, bij een met redenen omkleed besluit van den burgemeester, of van een door hem daarmede belasten wethouder der gemeente, waar de arme verblijft.

Art. 42. Dat besluit wordt, binnen veertien dagen na zijne dagteekening, medegedeeld aan het bestuur der gemeente, waar de arme wordt vermoed domicilie van onderstand te hebben, of in het geval bij art. 33 vermeld, aan het Departement van Binnenlandsche Zaken, met aanduiding der gronden van dat vermoeden.

Indien binnen dien termijn geen vermoedelijk domicilie van onderstand ontdekt kan worden, gaat de termijn eerst in op het oogenblik dier ontdekking.

Bij ontkenning van het domicilie van onderstand door het aangesproken bestuur, en zoo die ontkenning aanleiding geeft om eene andere gemeente daarvoor te houden, gaat de termijn in met den dag, waarop die aanleiding ontstaat, ten aanzien van elk ander bestuur, dat nader wordt vermoed tot de teruggaaf verpligt te zijn.

Bij het niet in acht nemen van voormelde termijnen, kan de onderstand, vóór de mededeeling verstrekt, niet worden teruggevorderd.

Art. 43. Indien eene mededeeling, krachtens art. 42 aan een gemeentebestuur gedaan, niet binnen veertien dagen na ontvangst is beantwoord, moet uit de middelen der aangesprokene burgerlijke gemeente, ten gevolge van dat verzuim, zonder regt van verhaal op eenig bestuur, worden teruggegeven, hetgeen volgens de artt. 41 en 42 kan worden gevorderd, tot op het tijdstip der beantwoording.

Art. 44. Het bestuur der gemeente van het domicilie van onderstand van den arme, die elders wordt ondersteund, kan, des verkiezende na overleg met het betrokken armbestuur, vorderen, dat hij, verder onderstand behoevende, zich kome vestigen ter plaatse van dat domicilie, voor zoo verre ziekte of andere volstrekte beletselen dit niet verhinderen.

Zoo de zamenwonende leden van een arm gezin in meer dan ééne gemeente domicilie van onderstand hebben, kan dit regt alleen worden uitgeoefend door het gemeentebestuur van dat van het hoofd des gezins, en kunnen de leden daarvan niet, tegen hunnen wil, van elkander worden verwijderd.

In dit geval kan de onderstand, aan die leden in billijkheid verstrekt, mits niet te boven gaande het maximum bij art. 25 vermeld, op hun domicilie van onderstand worden verhaald.

De artt. 41—43 zijn ook ten deze toepasselijk.

De kosten van verplaatsing tot een billijk bedrag komen ten laste van het bestuur, op welks vordering zij geschieden.

Art. 45. De onderstand in de verblijfplaats verstrekt in strijd met de vordering, bij art. 44 vermeld, kan niet worden verhaald, dan alleen ingeval de verstrekking het gevolg is van bewezene ziekte of andere volstrekte verhindering van verplaatsing.

In dat geval gelden mede de bepalingen der artikelen 41—43.

Art. 46. Het voorschot van den onderstand bij artt. ... en het 3de lid van art. 44 vermeld, geschiedt door de burgerlijke of algemeene armbesturen en, indien deze ontbreken, uit de fondsen der burgerlijke gemeente, waar de arme verblijft.

De teruggaaf geschiedt uit de fondsen der burgerlijke gemeente van het domicilie van onderstand, behoudens verhaal op het burgerlijk of algemeene armbestuur, zoo er is.

Een en ander onverminderd plaatselijke schikkingen met diakoniën of kerkelijke en gemengde armbesturen, welke schikkingen echter, voor de teruggaaf, nimmer kunnen worden ingeroepen jegens de vorderende gemeente.

De bepalingen van dit artikel zijn ook toepasselijk op onderstand, verstrekt in Nederland aan vreemdelingen en in het buitenland aan Nederlanders, vallende in de termen van overeenkomsten door de Regering daaromtrent met andere mogendheden aangegaan.

Art. 47. De bepalingen der artt. 41—46 zijn niet toepasselijk op de kosten van verpleging bij art. 26 vermeld. De wijze, waarop van het verstrekken daarvan wordt kennis gegeven, wordt door Ons geregeld.

Art. 48. Geen verhaal kan plaats hebben van:

a. kosten van onderwijs van arme kinderen, die daarvan echter niet mogen worden verstoken van het onderwijs, dat in de gemeente waar zij verblijven, aan zoodanige kinderen in het algemeen wordt gegeven;

b. kosten van begrafenis, en

c. reispenningen en andere kortstondige en geringe bedeelingen ter beoordeeling van den regter.

Die uitgaven blijven voor rekening der burgerlijke gemeente, waar zij zijn gedaan, onverminderd plaatselijke schikkingen ook met diaconien of kerkelijke en gemengde armbesturen.

TWEEDE AFDEELING

Van het verhaal op de ondersteunden, hunne bloed- of aanverwanten of nalatenschappen.

Art. 49. De inkomsten van bezittingen van wezen, vondelingen, verlaten kinderen en andere armen, in burgerlijke, kerkelijke of bijzondere godshuizen verpleegd, kunnen, gedurende den tijd der verpleging, worden genoten door het bestuur, dat haar bekostigt, doch niet verder dan tot het beloop der gemaakte kosten.

Art. 50. Op de nalatenschappen van hen die, gedurende hunne verpleging in godshuizen, overlijden, kunnen de kosten dier verpleging en der begrafenis worden verhaald, voor zooverre die niet reeds door de toepassing van art. 49 zijn vergoed.

Art. 51. De art. 49 en 50 zijn niet van toepassing ten aanzien van meerderjarigen, die op andere voorwaarden in een godshuis ter verpleging zijn opgenomen.

Art. 52. Alle verdere onderstand aan armen, waaronder belooning van arbeid niet wordt verstaan, kan door het burgerlijk, kerkelijk of bijzonder bestuur, voor welks rekening de versterking plaats had, renteloos worden verhaald:

a. indien de ondersteunde tot de teruggaaf daarvan in staat geraakt, op hem zelven;

b. op zijne bloed- of aanverwanten die, krachtens de art. 376 en volgg. van het Burgerlijk Wetboek, tot zijne alimentatie zijn verpligt.

Art. 53. De vorderingen, bij de art. 49, 50 en 51 vermeld, zijn bevoorregte schulden, en nemen den rang op, middellijk na die in art. 1195 van het Burgerlijk wetboek omschreven, voor zooverre zij daarin niet reeds zijn begrepen,

Art. 54. De octrooijen vroeger verleend omtrent het verhaal van kosten van verpleging of ondersteuning, of het erfregt van burgerlijke, kerkelijke of bijzondere instellingen van weldadigheid op de nalatenschap der verpleegden of ondersteunden, zijn vervallen.

DERDE AFDEELING.

Van verjaring.

Art. 55. Alle vorderingen tegen besturen wegens onderstand aan armen, door of op last en voor rekening van burgerlijke gemeenten, of van burgerlijke of algemeene armbesturen verstrekt, verjaren door verloop van zes maanden na den 31sten December van het jaar waarin de verstrekking plaats had.

Voor den onderstand bij het in werking komen dezer wet reeds verstrekt, gaat die termijn in op den 31sten December na hare afkondiging.

Indien het domicilie van onderstand van den arme, bij het verstrijken dier termijnen, nog niet is erkend of aangewezen, gaan zij in den 31 December van het jaar, waarin die erkenning of aanwijzing plaats heeft.

Art. 56. De verjaring, bij art. 55 vermeld, wordt, doch telkens slechts voor één jaar, gestuit door eenvoudige schriftelijke aanmaning van het bestuur der gemeente, waar de onderstand is verstrekt.

Die aanmaning wordt geacht niet te bestaan, indien daarvan niet gelijktijdig afschrift is gezonden aan Gedeputeerde Staten der provincie, tot welke het aangesproken bestuur behoort. Deze berigten de ontvangst binnen veertien dagen nadat die plaats had.

Art. 57. De verjaring, bij art. 55 vermeld, geldt slechts zoo zij wordt ingeroepen door het bestuur, ten welks behoeve zij is verkregen.

Art. 58. De regtsvorderingen tot verhaal van onderstand, krachtens de artt. 49, 50, 51 en 52, verjaren door verloop van vijf jaren na den 31sten December van het jaar, waarin de onderstand is verstrekt.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van subsidiën uit fondsen van burgerlijke gemeenten aan instellingen van weldadigheid.

Art. 59. Na het in werking komen dezer wet, mogen geene subsidiën, die vroeger niet werden verleend, of tot een hooger bedrag dan vroeger, uit de fondsen van burgerlijke gemeenten aan besturen van instellingen van weldadigheid worden toegestaan, dan bij een met redenen omkleed besluit van den gemeenteraad.

Art. 60. Bij dat besluit moet blijken:

a. dat de volstrekte noodzakelijkheid van het subsidie of van de verhooging is bewezen door de rekening en verantwoording der inkomsten en uitgaven van het betrokken bestuur over het laatste afgeloopen, en de begrooting voor het loopend of eerstvolgend dienstjaar;

b. dat ten behoeve van het betrokken bestuur, naar het oordeel van den gemeenteraad, op eene billijke wijze is bijgedragen door hen, van wie, overeenkomstig den aard der instelling, in den regel bijdragen kunnen worden verwacht;

c. dat het bestuur der instelling, overeenkomstig haren aard en hare bestemming, aan zijne verpligtingen naar vermogen voldoet.

Art. 61. De besluiten der gemeenteraden, krachtens dit hoofdstuk genomen, worden, binnen acht dagen na hunne dagteekening, medegedeeld aan Gedeputeerde Staten.

Deze zien toe, dat niet dan bij volstrekte onvermijdelijkheid subsidiën verleend of verhoogd worden. Zij nemen alle maatregelen, waartoe zij bevoegd zijn, om de vermindering er van te bevorderen.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van de Bedelaars en Landloopers.

Art. 62. Behalve de koloniale inrigtingen, tot opneming van bedelaars en landloopers bestemd, kunnen ook werkhuizen, op verlangen hunner besturen, door Ons, bij een in het *Staatsblad* te plaatsen besluit, worden verklaard te zijn bedelaarsgestichten ter opneming van bedelaars en landloopers, wier opzending naar zoodanige gestichten, krachtens de bepalingen van het Wetboek van Strafregt, moet of kan plaats hebben, en die domicilie van onderstand hebben in de gemeenten in Ons besluit aan te wijzen.

In dat geval behoeven de reglementen dier werkhuizen Onze goedkeuring.

Art. 63. De tuchtiging, welke in de bedelaarsgestichten kan worden opgelegd, bestaat in gedeeltelijke onthouding der gewone voeding; in vermindering der toeberekende belooning voor arbeid, en in eenzame opsluiting van ten hoogste zeven dagen.

Die tuchtigingen kunnen afzonderlijk of vereenigd worden opgelegd.

Art. 64. Bij algemeenen maatregel van inwendig bestuur worden geregeld de gevallen, de mate waarin en de tijd waarvoor de tuchtiging, bij art. 63 vermeld, kan worden toegepast, gelijk mede, in verband met de bepalingen van het Wetboek van Strafregt, de voorwaarden, de tijd en wijze waarop de bedelaars en landloopers uit de bedelaarsgestichten worden ontslagen.

Art. 65. Van de opgelegde tuchtigingen worden registers gehouden. Afschriften daarvan worden, telken drie maanden, gezonden aan den Officier van Justitie, in het Arrondissement, waarin het bedelaarsgesticht is gelegen. Die Officier wordt steeds in het gesticht toegelaten.

Art. 66. De kosten, voortvloeijende uit de plaatsing en verzorging in bedelaarsgestichten, van bedelaars en landloopers, krachtens de bepalingen van het Wetboek van Strafregt, en van hunne kinderen, die niet van de ouders kunnen worden gescheiden, worden voldaan uit de fondsen der burgerlijke gemeente, waar zij domicilie van onderstand hebben, en indien deze niet is te vinden, door het Rijk.

De kosten van verpleging van bedelaars en landloopers, die, na het eindigen der hun opgelegde gevangenisstraf, naar de bedelaarsgestichten gebragt of teruggebragt moeten worden, tot op het tijdstip der overbrenging en die der overbrenging zelve, zijn ten laste van het Rijk.

Art. 67. De kosten bij het 1ste lid van art. 66 vermeld, kunnen niet anders dan ten gevolge van bijzondere of plaatselijke schikkingen worden verhaald op besturen van instellingen van weldadigheid.

Indien de verpleegde bij het Rijk armlastig is en pensioen of gagement geniet, worden art. 69 der wet van den 28sten Augustus 1851 (*Staatsblad* N°. 127) en art. 68 der wet van denzelfden dag (*Staatsblad* N°. 129), ten behoeve van het Rijk, op die kosten toegepast.

Art. 68. Indien de besturen der gemeenten waar de betrokken personen domicilie van onderstand hebben, het verlangen, kunnen de bedelaars en landloopers, bij ontslag, ten koste dier gemeenten, derwaarts worden overgebragt.

In dat geval zal hetgeen de ontslagenen in het bedelaarsgesticht mogten hebben te goed gemaakt, aan hen eerst bij aankomst in die gemeente worden uitgereikt.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de uitspraak over geschillen.

Art. 69 Geschillen over de inrigting en bestemming van instellingen onder litt. *a* en *d* van art 2 vermeld, en over het regt tot benoemen, schorsen en ontslaan harer bestuurders, worden door Ons beslist na verhoor dergenen, die, bij het ontstaan van het geschil, met het bestuur der betrokkene instelling zijn belast.

Art. 70. Gedeputeerde Staten trachten in der minne te doen bijleggen alle geschillen tusschen besturen van gemeenten tot dezelfde provincie behoorende, over het domicilie van onderstand van armen.

Indien zij daarin niet slagen, dragen zij die geschillen aan Ons ter beslissing voor.

Geschillen van dien aard tusschen gemeentebesturen en burgerlijke of algemeene en gemengde besturen van instellingen van weldadigheid, of tusschen deze laatste onderling, worden, indien partijen tot dezelfde provincie behooren, door Gedeputeerde Staten beslist.

Alle geschillen van dien aard tusschen besturen tot meer dan ééne provincie behoorende, en die over de vraag, of een behoeftige bij het Rijk armlastig is, worden door Ons beslist.

De Kantonregters zijn verpligt, op aanvraag van Gedeputeerde Staten, personen onder eede of belofte te hooren over feiten, betreffende geschillen in dit artikel bedoeld, en daarvan proces-verbaal op te maken.

Art. 71. De uitspraken van Gedeputeerde Staten, bij art. 70 vermeld, kunnen door Ons worden vernietigd.

De partij, die zich door zoodanige uitspraak bezwaard acht, kan die vernietiging slechts vragen binnen drie maanden, nadat de uitspraak ter harer kennis is gekomen.

Voor de uitspraken over de toepassing der wet van den 28sten November 1818 (*Staatsblad* n°. 40), reeds gedaan bij het in werking komen der tegenwoordige wet, gaat de voormelde termijn in op den dag van dat in werking treden.

Bij vernietiging eener uitspraak wordt het geschil tevens door Ons beslist.

Art. 72. Geschillen over de vraag, of eene instelling, al dan niet, is eene instelling van weldadigheid, en tot welke der in art. omschreven soorten zij behoort; over het verhaal en het verhaalbaar bedrag van onderstand krachtens deze wet verstrekt, en over de toepassing der artt. 29—53, behooren, indien zij niet door de administrative magt in der minne worden afgedaan, tot de kennis van de regterlijke magt.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Algemeene en Slotbepalingen.

Art. 73. Onder godshuizen worden, voor de toepassing dezer wet, verstaan, alle inrigtingen, in welke armen met een weldadig doel worden gehuisvest, met of zonder verdere verzorging.

Ten aanzien van gestichten voor krankzinnigen blijven de bepalingen der wet van den 29sten Mei 1841 (*Staatsblad* N°. 20) in kracht.

Onder werkhuizen worden verstaan alle inrigtingen van weldadigheid, waarin aan armen, in plaats van onderstand, loon voor arbeid wordt verstrekt.

Art. 74. Indien een gemeenteraad weigert de uitgaven, die krachtens deze wet, met of zonder regt van verhaal, uit de fondsen der gemeente moeten worden gedaan, op de begrooting te brengen, wordt art. 212 der gemeentewet toegepast.

Art. 75. Indien een armbestuur, welks begrooting en rekening, volgens art. 12, onderworpen is aan de goedkeuring van den gemeenteraad, weigert de uitgaven die, krachtens deze wet, uit zijne fondsen moeten worden gedaan, op zijne begrooting te brengen, geschiedt zulks door den gemeenteraad.

Art. 76. Voor de werking dezer wet is art. 874 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering toepasselijk op de besturen der burgerlijke gemeenten.

Art. 77. Alle stukken, uit deze wet voortvloeijende, zijn vrij van zegel en griffieregten en worden, voor zooveel zij aan registratie onderhevig zijn, gratis geregistreerd.

Art. 78. De wet van den 28 November 1818 (*Staatsblad* n°. 40) en alle andere wetten, reglementen en verordeningen betrekkelijk de onderwerpen bij deze wet geregeld, worden afgeschaft.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

De Regering heeft, met al de aandacht, die het hooge gewigt van het onderwerp vordert, overwogen hetgeen is voorgevallen ten aanzien der vroeger voorgedragene ontwerpen van wet op het armbestuur.

Het meest belangrijke vraagstuk, dat daarbij dit verschillende oogpunten is beschouwd en met de meeste naauwkeurigheid is onderzocht en behandeld, is zonder twijfel dit, of en in hoever de bepalingen der wet van toepassing moeten zijn op de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid.

De Regering aarzelt niet hare overtuiging uit te spreken, dat de vroeger aangeboden wets-ontwerpen daaromtrent verder zijn gegaan dan de aard der zaak medebrengt.

Het is, van den eenen kant, niet te ontkennen, dat de thans in werking zijnde wet van den 28sten November 1818 (*Staatsblad* n°. 40) steeds op de kerkelijke armbesturen of diakoniën is toegepast, en dat, ofschoon sommige regterlijke kollegiën daaromtrent in meening verschild hebben, bij meer dan één arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden, in zaken waarbij het vraagstuk zich in verschillende vormen voordeed, de wet op de diakoniën is toegepast. Dat hoogste regterlijke kollegie heeft ook, bepaaldelijk met opzigt tot de bekende publikatien der Staten van Friesland van 1755 en 1757, aangenomen, dat de vroegere provinciale wettelijke bepalingen ten dien aanzien nog gelden.

Van den anderen kant is het echter niet minder waar, dat die vroegere wetten, zoo zij er al niet eeniglijk uit zijn voortgevloeid, zeker in het naauwste verband stonden met de toen bestaande vereeniging van Kerk en Staat, dat zij niet in alle gewesten even duidelijk en volledig waren, en dat de toepassing der wet van 1818, en niet naar ook van die vroegere wetten, na het ophouden der vereeniging, de bron is geworden van ontelbare moeijelijkheden en botsingen tusschen de burgerlijke en kerkelijke besturen, waardoor de geregelde gang der zaken van het armwezen merkbaar is verstoord.

In dien staat van zaken heeft art. 195 der Grondwet voorgeschreven, dat het armbestuur een onderwerp van aanhoudende zorg der Regering moet zijn en door de wet geregeld worden.

De Regering acht het onnoodig te herhalen al hetgeen bij gelegenheid der voorloopige behandeling van de vroegere wets-ontwerpen, in het breede is ontwikkeld tot staving van de tegenstrijdige beweringen, die het grondwettelijk voorschrift de toepassing der vast te stellen wet op de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid, zou gedoogen, gebieden of uitsluiten. Zij bepaalt zich tot de opmerking, dat, naar hare overtuiging, dat vraagstuk, noch door de letter van het voorschrift, zoo als het daar ligt, noch door zijne geschiedenis op stellige wijze wordt opgelost.

Het eenige wat de Grondwet zeker heeft gewild, is dat het armbestuur bij de wet anders en beter zou worden geregeld dan in 1848 het geval was. De wijze dier regeling is, bij het gemis van nadere duidelijke aanwijzingen, overgelaten aan de wijsheid en het oordeel van den gewonen wetgever.

Deze nu heeft zich eenvoudig de vraag voor te stellen, welke regeling, in overeenstemming *met den aard van het onderwerp*, het meest strookt met den geest der Grondwet.

Van dit standpunt uitgaande, en lettende op het verschil tusschen de vroegere en de tegenwoordige regeling der betrekking van den Kerk tot den Staat, kan het, naar het oordeel der regering, niet twijfelachtig zijn, of daaruit moet een verschil van wetgeving met opzigt tot het kerkelijk armbestuur voortvloeijen.

De geest der Grondwet toch brengt mede, dat de Kerk zich zoo vrij beweegt, als met de regten en verpligtingen van het Staatsgezag bestaanbaar is.

Tot de onderwerpen, welke behooren tot het gebied der Kerk, moet, zonder twijfel, worden gebragt het verzamelen en uitdeelen der giften, die uit het beginsel van godsdienstige liefdadigheid worden bijeengebragt, en het regelen der wijze waarop door instellingen, tot de Kerk behoorende en aan haar bestuur verbonden en ondergeschikt, die giften aan de armen, waarvoor zij bestemd zijn, worden uitgereikt.

Nu moge men verschillend denken over de meerdere of

mindere doelmatigheid van de wijze, waarop de Kerk dit gewigtig gedeelte harer roeping vervult, men moge zich zelfs overtuigd houden, dat daarin verbeteringen noodig zijn, — dit alles kan de zaak niet van aard doen veranderen, noch den Staat de bevoegdheid geven, de taak der Kerk over te nemen, of haar te noodzaken hare inzigten aan de zijne ten offer te brengen; en dat wel te minder, daar niet de Staat, maar alleen de Kerk invloed kan uitoefenen op het bijeenbrengen der middelen tot kerkelijke armenverzorging, die geheel vrijwillig zijn, en tot het bijdragen van welke de wetgever niemand kan verpligten.

Daarom is de Regering, van oordeel dat zij de aan haar opgedragen zorg voor het armbestuur niet beter kan vervullen, dan door zoodanige wettelijke bepalingen voor te stellen als het meest kunnen bijdragen om de bron der kerkelijke armverzorging op de mildste wijze te doen vloeijen, opdat het getal armen, die hulp buiten de Kerk zoeken, tot het geringst mogelijke worde beperkt.

Lettende op de denkbeelden, die de Nederlandsche natie, met betrekking tot dit onderwerp, beheerschen, is de Regering van oordeel, dat men mag verwachten, dat de bijdragen ruimer zullen zijn wanneer de Kerk in de beschikking daarover vrij is, dan wanneer zij daarin door den wetgever aan banden wordt gelegd.

Het tot hiertoe opgemerkte is evenzeer toepasselijk op de instellingen van weldadigheid door bijzondere personen of vereenigingen tot stand gebragt. Het schijnt onnoodig daaromtrent in afzonderlijke ontwikkeling te treden, maar genoeg op te merken, dat de redenen uit vroegere wetgevingen ontleend, ter verdediging van eene meerdere bemoeijenis van den Staat met de kerkelijke armenverzorging dan de Regering bestaanbaar en wenschelijk acht, niet, of althans op verre na niet in gelijke mate, op de geheel bijzondere instellingen kunnen worden toegepast, omdat aan deze ten allen tijde en tot op het tegenwoordig oogenblik in dit Rijk eene meer onbeperkte vrijheid van handelen is gelaten dan aan de kerkelijke armbesturen.

Van deze beschouwingen uitgaande, meent de Regering, dat de wet, met opzigt tot de kerkelijke en bijzondere instellingen van weldadigheid, geene andere verbindende bepalingen behoort te bevatten dan die, welke noodig zijn om de Regering in staat te stellen kennis te verkrijgen van het bestaan en de werking dier instellingen, zonder welke zij niet kan voldoen aan hare verpligting om die aanhoudende zorg aan het armbestuur, dat tot haar gebied behoort, te wijden, welke de Grondwet voorschrijft.

Die instellingen worden dan ook in het bijgaand wetsontwerp slechts vepligt tot mededeeling van hare inrigting en haar bestuur (art. 7);

em, zoo het doel eener instelling is vervallen, het gebruik harer bezitingen en inkomsten tot eene andere, aan de laatst bekende zoo nabij mogelijk komende, bestemming te regelen (art. 9);

tot het doen der opgaven, welke voor de Regering onmisbaar zijn, om den toestand van het armwezen te beoordeelen, en een volledig verslag, zooals bij art. 195 der Grondwet bedoeld wordt, op te maken (artt. 10 en 11);

tot het opgeven, des gevraagd, der personen, welke door haar worden ondersteund (art. 12);

tot voorafgaande kennisgeving van openbare inzameling van gelden, met uitzondering van kollekten in kerkgebouwen bij de uitoefening der openbare eeredienst, en van die voor instellingen eener kerkelijke gemeente, enkel aan de ledematen dier gemeente (art. 13);

tot het doen blijken, zoo zij subsidie uit burgerlijke fondsen verlangen, der noodzakelijkheid daartoe (artt. 19 en 60), voorts wordt de ondersteuning der armen blootelijk aan haar overgelaten (art. 20), en zijn, als regelende een onderwerp van burgerlijk regt, op haar van toepassing de bepalingen der artt. 49—54, nopens het verhaal op de onderstaanden, hunne bloed- of aanverwanten of nalatenschappen, en het vervallen der octrooijen.

Bij de toelichting der bijzondere artikelen van het wetsontwerp, zal nader worden aangetoond, dat en waarom die bepalingen strooken met de hiervoren ontwikkelde beschouwingen.

Na de aanwijzing van het standpunt, waarop de Regering zich geplaatst heeft bij het ontwerpen der bepalingen, die in deze wetsvoordragt betrekking hebben op de diakonien en de bijzondere instellingen van liefdadigheid, is het noodig de beginsels aan te geven, waarop, naar haar oordeel, de regeling van het burgerlijk armbestuur en der armenverzorging moet rusten.

Hare hoofddenkbeelden ten dien opzigte zijn deze: niemand heeft regt onderstand te eischen van eenig openbaar bestuur.

Het ondersteunen van armen is een *zedelijke* geen *burgerlijke* pligt.

In beginsel mag ieder, die ondersteuning behoeft, haar *vragen* aan zijne medemenschen.

Die natuurlijke bevoegdheid wordt echter beperkt door de behoeften eener geregelde zamenleving in den Staat, want onbeperkte bevoegdheid tot vragen wordt *bedelarij.*

Deze is gevaarlijk voor de orde en rust in den Staat.

De Staat is verpligt tegen dat gevaar te waken, en dus eene politiezorg uit te oefenen met opzigt tot de armoede.

De beperking der natuurlijke bevoegdheid tot vragen heeft plaats ten opzigte dergenen, bij wie de armen zich aanmelden.

Het aanwezen van instellingen, bestemd tot het verleenen van onderstand, brengt mede, dat het vragen aan deze worde *toegestaan.*

Het vragen aan bijzondere personen, waar dit het karakter van bedelarij aanneemt, moet daarentegen *verboden* blijven.

Uit die door den Staat opgelegde beperking der natuurlijke bevoegdheid tot vragen, vloeit, als onvermijdelijk gevolg, voort, dat de Staat moet aanwijzen, bij welk van zijnentwege bestaand bestuur de arme zich kan aanmelden.

Ondersteuning van Staatswege kan en behoort echter in den regel niet anders te geschieden, dan wanneer de arme geen onderstand von *elders kan* erlangen en *niet in staat is* voor zich zelven te zorgen.

Evenzeer als een bijzonder persoon ondersteuning aan armen kan weigeren of verleenen, kan ook van Staatswege de aanvrage der armen worden afgeslagen of toegestaan.

De beoordeeling omtrent de noodzakelijkheid tot ondersteuning der armen en het verleenen daarvan, in de gevallen waarin het vereischt wordt, kan echter, zoowel uit den aard der zaak, als om der gevolgen wille, niet uitgaan van den Staat in zijnen geheelen omvang, maar moet plaatselijk blijven en in elke gemeente worden uitgeoefend òf door haar bestuur regtstreeks òf middelijk door van wege dat bestuur tot stand gebragte of daaraan ondergeschikte burgerlijke of algemeene instellingen van weldadigheid.

Tot verzekering eener regelmatige werking der instellingen, wordt vereischt, dat die werking door regels worde beheerscht. Dit behoort de wet te gebieden, en tevens te bepalen de wijze, op welke nieuwe instellingen kunnen worden tot stand gebragt.

De wet op het armbestuur moet verder regels bevatten ten opzigte van de burgerlijke handelingen van de besturen dier instellingen, welke op het behoud en den voor- of achteruitgang van hare bezittingen en inkomsten van invloed zijn, en ten opzigte van de goedkeuring op die handelingen vereischt. De zorg hiervoor is een gewigtig deel van den grondwettigen pligt der Regering.

Na de verzekering van een regelmatig beheer dier instellingen, behoort het tot het gebied der wet, vaste grondslagen te leggen, volgens welke beslist moet worden, bij welke dier instellingen de arme zich kan aanmelden, zonder dat echter daaruit voor hem eenig regt hoegenaamd om onderstand te *eischen*, kan geboren worden.

Het geval zal zich echter meermalen voordoen, dat, op het tijdstip waarop de behoefte aan onderstand ontstaat, de arme zijn verblijf niet heeft ter plaatse, waar de instelling gevestigd is, bij welke hij zich, volgens de bij de wet gestelde regels, kan aanmelden. Daarin moet de wet voorzien.

Van den eenen kant moet het misbruik worden voorkomen, dat van die omstandigheid kan worden gemaakt door het bestuur der verblijfplaats om de fondsen van derden te bezwaren, door, voor rekening van dezen, onderstand te verleenen in gevallen, waarin dit niet, of in eene ruimere mate dan volstrekt onvermijdelijk is.

Van den anderen kant doen er zich werkelijk vele gevallen voor, waarin door ziekte of andere dringende omstandigheden, die onvermijdelijkheid ontstaat, en waarin de voorziening in billijkheid niet kan worden gelaten voor rekening der verblijfplaats, op welke de arme geene wettelijke betrekking heeft. De wet zou, deed zij het laatste, aanleiding geven, dat dikwerf, uit eene soms noodzakelijke zorg voor de geldelijke belangen der verblijfplaats, zoodanige armen langer aan hun lot wierden overgelaten, of minder wierden bijgestaan, dan de eischen der menschelijkheid en de handhaving der orde en rust gedoogen.

Daarom schijnt het stelsel van verhaal, mits met omzigtigheid geregeld, in eene wet op het armbestuur, wil zij eenen regelmatigen gang van zaken verzekeren, niet te kunnen worden gemist.

Daarmede staat in naauw verband de vraag, of en in hoeverre de onderstand, door instellingen van weldadigheid verleend, kan worden verhaald op de ondersteunden zelven, indien zij in beteren toestand geraken, of op hunne bloed- of aanverwanten of nalatenschappen. Het is bekend dat dienaangaande hier te lande, oudstijds, aan de besturen van onderscheiden zoodanige instellingen octrooijen van verschillenden aard zijn verleend.

Die octrooijen geven meermalen tot regtsgedingen aanleiding, die het wenschelijk schijnt voor het vervolg te verhoeden. Het is daarom raadzaam dat de wet, bij het vaststellen van regelen, welke aan alle instellingen gelijke regten verzekeren, die octrooijen vervallen verklare.

Onder de vele moeijelijke punten, die zich bij het ontwerpen eener wet op het armbestuur aanbieden, staat ook de vraag op den voorgrond, welke bepalingen zij moet bevatten met opzigt tot de subsidien uit de fondsen van burgerlijke gemeenten, aan instellingen van weldadigheid te verleenen.

Gewis zijn aan het subsidiestelsel zwarigheden van onderscheiden aard verbonden. Het is echter meer dan twijfelachtig, of in den toestand, waarin men zich ten dezen aanzien sedert eene zeer lange reeks van jaren hier te lande bevindt, de subsidiën geheel kunnen worden afgeschaft. Indien men hierop niet bevestigend durft antwoorden, moet de wetgever zoodanige voorschriften daaromtrent geven, als strekken kunnen om te doen blijken, dat de subsidiën niet anders dan als een noodzakelijk kwaad beschouwd, en zooveel mogelijk beperkt behooren te worden. Daartoe is het raadzaam alles te vermijden, waaruit eenigerhande verpligting voor de gemeentebesturen tot het verleenen van subsidie zou kunnen worden afgeleid; voor te schrijven, wat die besturen moeten in acht nemen om subsidien te kunnen verleenen, en aan Gedeputeerde Staten op te dragen, toe te zien, dat zij niet dan bij volstrekte onvermijdelijkheid worden verleend of verhoogd, en de maatregelen te nemen waartoe die collegien bevoegd zijn, om de vermindering daarvan te bevorderen.

Tot het armbestuur behoort voorts, de opneming en verpleging van door den regter, wegens bedelarij en landlooperij veroordeelden in bedelaarsgestichten. Thans zijn alleen het gesticht te Ommerschans en de gestichten te Veenhuizen, alle behoorende tot de koloniën der Maatschappij van Weldadigheid, door den Koning verklaard te zijn bedelaarsgestichten. De onderstelling dat men hier zou kunnen slagen, die personen elders met mindere kosten te verzorgen, heeft wel eens den wensch doen uiten, dat zij in andere daartoe te bestemmen inrigtingen konden worden geplaatst. De regering oordeelt, dat daarin geene bezwaren gelegen zijn, zoodra de wet haar zal hebben verzekerd den invloed en het toezigt op zoodanige inrigtingen vereischt tot waarborg voor eenen geregelden gang van zaken.

Alles wat betreft het qualificeren van het feit van bedelarij en landlooperij en het weren en bestraffen daarvan behoort tot het gebied van het Wetboek van Strafregt. Daarentegen kan, naar de meening der Regering, de wet op het armbestuur de regels vaststellen, naar welke, in bedelaars-gestichten, de tuchtiging mag geschieden, die tot handhaving der orde in die inrigtingen volstrekt noodig is. Zoo ook dient zij te bepalen, door wie de kosten der verpleging in die gestichten moet worden gedragen, waaromtrent in de laatste tijden twijfel is gerezen, welken de wet behoort op te heffen.

(Volgt de toelichting der bijzondere artikelen.)

Te Amsterdam bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.